

ERSTA
SKÖNDAL
BRÄCKE
HÖGSKOLA

Institutionen för socialvetenskap
Socionomprogrammet 210 hp

Riksdagens socialtjänst

- **En kritisk diskursanalys av hur socialtjänsten framställs i Sveriges riksdag och hur det kan förstås utifrån Foucaults maktbegrepp**

Hjalte Lagercrantz
Socialt arbete och kunskapsutveckling, 30hp
SOC63, VT21
Examensarbete i socialt arbete, 15hp
Handledare: Hannes Rolf
Examinator: Johan Vamstad

Innehållsförteckning

Sammanfattning och abstract	3
1. Inledning	4
1.1 Problemformulering	4
1.2 Syfte och forskningsfråga	6
1.2.1 Frågeställningar	6
1.3 Relevans för socialt arbete	6
1.4 Socialtjänst	7
2. Tidigare forskning	8
2.1 Sökprocess	9
3. Forskningsetiska överväganden	10
4. Teori	12
4.1 Socialkonstruktionism	12
4.2 Makt/kunskap	14
4.3 Diskurs	17
4.4 Kritisk diskursanalys	19
5. Metod	22
5.1 Faircloughs tredimensionella modell	22
6. Validitet och reliabilitet	26
7. Material	28
8. Resultat och analys	32
8.1 Text	32
8.2 Diskursiv praktik	33
8.3 Social praktik	37
8.3.1 Diskurser i materialet	37
8.3.2 Makt/Kunskap	40
9. Diskussion	42
9.1 Frågeställningar	42
9.2 Diskussion	42
10. Slutsatser och vidare forskning	46
Referenslista	47

Sammanfattning

Den här uppsatsen har genom två betänkanden från riksdagens socialutskott undersökt och analyserat de diskurser som kommer till uttryck i hur riksdagen framställer socialtjänsten. Genom kritisk diskursanalys och Foucaults begrepp makt/kunskap har materialet analyserats för att se vad Foucaults begrepp kan säga oss om hur socialtjänsten framställs.

Diskurser jag kunde identifiera i materialet var en *juridisk diskurs* där socialtjänsten definieras utifrån lagstiftning där betydelsen av begrepp som beskriver socialtjänsten inte diskuteras. En *kunskapsdiskurs* där socialtjänsten främst beskrivs i termer av en organisation som brister och vars lösning är mer kunskap, en diskurs jag valt att kalla *enighetsdiskursen* där det manifesteras en enighet och där konflikter inte synliggörs, och till sist *formaliseringsdiskursen* som indikerar en diskursiv förändring mot ett mer formaliserat språkbruk kring bland annat socialtjänsten som påverkar hur riksdagen yttrar sig angående socialtjänsten.

Vidare diskuteras vikten av att rikta fokus mot hur riksdagen använder språk för att konstruera socialtjänsten och hur det påverkar förståelsen av socialtjänsten samt hur det i sin tur påverkar det sociala arbetet. Dessutom menar jag att processer kring hur makt/kunskap utövas behöver synliggöras, bland annat för att möjliggöra introduktionen av nya och alternativa diskurser.

Nyckelord: Riksdagen, Foucault, Makt/kunskap, Kritisk diskursanalys, Socialtjänst

Abstract

Using two reports from the The Riksdag's Social Affairs Committee, this essay has examined and analyzed discourses that are expressed in how the Riksdag describes the social services. The material has been analyzed using critical discourse analysis and Foucaults terms Power/knowledge to see what it is that can be said about how the social services are described and constructed.

The discourses I could identify in the material was a *legal discourse* where the social service is defined based on legislation where the words used to describe the goal of the social services is not being discussed. *Knowledge-based discourse* where the social service is mainly described in terms of a flawed organization and where the solution is more knowledge, a discourse I chose to call *unity* where a consensus is manifested regarding the social services and finally the *formalized discourse* where there are indications of a discursive change towards a higher level of formalized language-use that affects how the Riksdag constructs the social services.

This essay also discusses the importance of examining how the Riksdag constructs the social services through the use of language and that how they use the language affects how the social services is understood which in turn has an impact on social work. Lastly, I argue that an examination of how power/knowledge is expressed is needed to, among other things, make it possible to introduce alternative and new discourses.

Keywords: Riksdag, Foucault, Power/knowledge, Critical discourse analysis, The Social services

1. Inledning

1.1 Problemformulering

Historiskt har det som socialtjänsten arbetat med sett ut på många olika sätt och haft en mer paternalistisk och moraliserande roll som blev synlig inte minst i fattigvården och uppdelning av värdiga och ovärdiga fattiga (Pettersson, 2011). Under tiden som det sociala arbetet växte fram som mer formaliserat och professionaliserat pågick debatter och konferenser kring vad socialt arbete ska vara. Det fanns ett stort engagemang och intresse för de här frågorna som engagerade långt fler än politikerna (Pettersson, 2011). Inte minst blev det synligt i de diskussioner som pågick under många år och som utmynnade i *Socialtjänstlagen* (SoL, 2001:453) som infördes 1982 och som skulle utgå ifrån en helhetssyn och att socialarbetarna skulle vara generalister.

Trots idén om helhetssyn så visar Pettersson m.fl. (2014) hur det sociala arbetet sedan dess ändå gått åt en specialisering och högre grad av detaljstyrning. Andra förändringar som påverkar socialtjänsten är införandet av New Public Management (NPM) där det som lätt går att mäta får en överordnad roll (Pettersson m.fl., 2014). Socialtjänsten genomgår därmed såväl uttalade som outtalade förändringar och för att kunna diskutera och kritisera de förändringarna gäller det att få syn på dem. Ett sätt att få syn på dem är att kritiskt granska de diskurser som riksdagen använder sig av i sin framställning av socialtjänsten. Riksdagen är en av många aktörer som har en påverkan på vad socialtjänsten är och hur den ska agera även om graden av påverkan är värd att förhålla sig kritisk till.

Vad som avgör hur det sociala arbetet i slutändan utövas är en svår fråga att ge ett rakt svar på, att dra en kausal linje mellan lagstiftning och utövande låter sig inte riktigt göras (Wollter, 2020). Dessutom är SoL i sin utformning en ramlag vars intention var att ge större frihet åt socialarbetarna och en möjlighet för det sociala arbetet att anpassas efter lokala förhållanden (Pettersson m.fl., 2014).

Riksdagen har många olika verktyg för att påverka kommunernas då även socialtjänstens arbete. Holgersson, Grönwall och Aronsson (2021) nämner som exempel kunskapsstyrning, statsbidrag, mål och inriktningsinstrument samt lagstiftning. Angående statsbidraget menar man att det ska ”ge förutsättningar för att genomföra olika satsningar som regeringen och riksdagen vill driva igenom.” (s. 213). De beskriver vidare att en stor del av de här pengarna har gått till kommunernas socialtjänst samt skola.

En annan påverkansmöjlighet är de uppdrag som riksdagen kan tilldela Socialstyrelsen och andra myndigheter. Direkt eller indirekt kan de påverka socialtjänstens verksamhet, under 2020 har Socialstyrelsen haft 162 regeringsuppdrag, bland annat Uppdrag att stödja hälso- och sjukvårdens arbete med att förebygga suicid och ge stöd till efterlevande, Uppdrag att ta fram analys och förslag på åtgärder för att motverka och förebygga hemlöshet och Uppdrag om placering av barn utan vårdnadshavarnas samtycke (Socialstyrelsen, 2020).

När det kommer till lagstiftning menar Wollter (2020) att den inte har lika stor påverkan som andra faktorer när det kommer till vilken insats som genomförs. Han menar att det lokala utbudet och den enskilda socialarbetarens erfarenheter påverkar i högre grad än lagstiftning. Det Wollter (2020) menar avgör i högre utsträckning är socialarbetarens tidigare erfarenheter och det lokala utbudet. Dock blir det här uppenbart hur riksdagen har en möjlighet att påverka de faktorer Wollter (2020) menar påverkar insatsen. Som exempel kom ett regeringsbeslut 2016 där kommuner kunde ansöka om medel för att stärka bemanningen i den sociala barn- och ungdomsvården (Regeringsbeslut, 2016).

För den här potentialen har diskurserna kring socialtjänsten stor betydelse. Beroende på vilken diskurs ens berättelse om socialtjänsten placeras i kan det till exempel leda till ökat utbud av privata aktörer på lokal nivå eller minskat utbud av privata aktörer på lokal nivå som påverkar socialarbetarens handlingsutrymme.

Utöver den juridiska påverkan har riksdagen också en ekonomisk påverkan som vi kunde se ovan. Riksdagen är med och sätter ekonomiska ramar för socialtjänsten, med möjlighet att inskränka eller utöka ekonomiskt handlingsutrymme. Enligt Statskontoret (2019) bestod en kommuns intäkter 2018 till 20 procent av bidrag från staten där sex procent är vad som kallas *specialdestinerat statsbidrag* vilket skulle kunna bestå i en satsning på det sociala arbetet. Från 2015 till 2018 har de generella statsbidragen gått från 72 procent till 60 procent av de utbetalda statsbidragen samtidigt som de riktade (specialdestinerade) bidragen gått från 14 procent 2015 till 23 procent 2018.

I en utvärdering som Statskontoret genomförde 2003 tittade man på den statliga styrningen över såväl politiskt innehåll som vilka föreskrifter som finns angående olika problemområden. Där uppvisas en blandad bild. Inom socialbidrag ansågs den statliga styrningen vara hög angående såväl innehåll som i relation till föreskrifter, men i frågan om förebyggande av missbruk ansågs den statliga styrningen vara låg (Bäck, Ó Erlingsson & Larsson, 2015). Återigen visas den komplexa bilden av riksdagens styrning upp men samtidigt blir också här tydligt att riksdagen har en påverkan som hålls vid liv hela vägen från riksdagen till de lokala förutsättningarna för hur det sociala arbetet kan bedrivas.

De kommande åren blir riksdagens påverkan på det sociala arbetet särskilt viktig att undersöka eftersom slutbetänkandet för översynen av socialtjänsten lämnades över i augusti 2020 (Framtidens socialtjänst överlämnade slutbetänkande, 2020).

Eftersom riksdagen är en stor organisation krävs ett noggrant övervägande för att få fram ett hanterbart urval av material. Jag har valt att utgå från riksdagens utskott och deras betänkanden vilket är resultatet av ett utskotts arbete. Riksdagen bedriver sitt arbete genom utskott som hanterar olika frågor där utskotten förbereder beslut angående det som ligger på utskottens bord. Det som utskotten föreslår som beslut ska sedan riksdagen rösta om. För att besvara min forskningsfråga har jag valt att analysera två utskottsbetänkanden från socialutskottet eftersom det är det utskott som i huvudsak hanterar socialtjänstfrågor. Ett från riksdagens arbetsår 2010/11 och ett från riksdagens arbetsår 2018/19. Jag kommer diskutera och problematisera valet av material vidare under rubriken *material*.

1.2 Syfte och forskningsfråga

Uppsatsens syfte är att undersöka vilka diskurser som används av riksdagen när de behandlar frågor om socialtjänsten och med Foucaults begrepp makt/kunskap och hans exempel med panoptikon undersöka dess konsekvenser för det sociala arbetet.

- Hur ser processen kring diskursiva konstruktioner i en lagstiftande församling ut och vilka implikationer får det i praktiken?

1.2.1 Frågeställningar

För att besvara forskningsfrågan har jag brutit ner den i två frågeställningar som jag använder mig av för att besvara min forskningsfråga.

- Vilka diskurser representeras i hur riksdagen skriver och pratar om socialtjänsten?
- Vilken konsekvens har diskurserna för det sociala arbetet?

1.3 Relevans för socialt arbete

Att det är relevant att titta på språket när det kommer till socialt arbete pekade Bengt Börjeson på redan under Göteborgskonferensen 1970. Där pratade han under rubriken *språket som förtryck* om problemet att utgå från att samhället är gott och att ha det som utgångspunkt för det sociala arbetet. Det var en del av det han kallade ”det dolda språket” (Pettersson, 2011, s.14), han menade att det förhindrade större och mer genomgripande genomgångar av de riktlinjer som då fanns eftersom samhällets godhet utan kritisk diskussion togs för sanning (Pettersson, 2011). Här är Börjeson inne på det som jag kommer behandla nedan – nämligen vikten av att kritiskt granska det förgivettagna eftersom det för med sig implikationer för hur det sociala arbetet bedrivs och vilken förändring som är möjlig, omöjlig eller önskvärd.

Healy (2014) är inne på samma spår när hon beskriver hur det finns en dynamisk relation mellan diskurs och socialt arbete där olika diskurser influerar det sociala arbetet. Hon menar också att det finns ett utrymme för socialarbetare att påverka det sociala arbetet genom att utmana och ifrågasätta rådande diskurser. För att kunna ifrågasätta och presentera alternativa diskurser är det hjälpsamt att identifiera vilka diskurser som dominerar förståelsen av det sociala arbetet eller i mitt fall, socialtjänsten. I det här sammanhanget är en diskursanalys av riksdagens diskurser angående socialtjänsten av stor vikt.

Pettersson (2011) skriver om hur det utomparlamentariska arbetet påverkade politikernas arbete och att "[u]tan samarbetskommitténs¹ påtryckningar kan man utgå från att kommittéarbetet² hade lagts upp på ett helt annat sätt." (Pettersson, 2011, s.149).

Ovan beskrivning ger en gedigen grund för varför en analys av riksdagens språkbruk är relevant i diskussionen kring socialtjänsten och i förlängningen det sociala arbetet. Inte minst i relation till möjligheten att påverka socialtjänstens verksamhet och det sociala arbetet.

1.4 Socialtjänst

Att definiera *socialtjänst* utifrån något slags objektiva kriterium skulle gå tvärtemot den här uppsatsens ansats där konstruktioner studeras. Däremot kan det vara en poäng att ge en enkel definition att hålla sig i under läsningen även om den medvetet är löst hållen.

Med *socialtjänst* menar jag det uttryck för social välfärd som framför allt regleras av socialtjänstlagen (SoL, 2001:453) och närliggande lagar som till exempel Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU, 1990:52) och Lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM, 1988:870).

Utöver sin utgångspunkt i lagstiftning har socialtjänst i den här uppsatsens definition en innebörd som starkt relaterar till etiska och moraliska principer som rättvisa och jämlikhet (Blennberger, 2020). Socialtjänsten skulle med den här förståelsen kunna uppfylla sin roll genom att utmana socialtjänstlagen och närliggande lagar eftersom lagstiftning endast är en aspekt av många i relation till det sociala arbetets målformuleringar samt förståelsen av det sociala arbetet som sådant. I International Federation of Social Workers (IFSW) definition av socialt arbete nämns till exempel inte lagstiftning³.

Min definition av socialtjänsten är dock inte så viktig eftersom det är andras konstruktioner jag studerar, däremot visar den här definitionen på det viktigaste, nämligen att socialtjänst kan vara *något annat* och *något mer* än vad som kan återfinns i lagstiftning.

¹ Samarbetskommittén bildades 1968 och bestod av sju olika organisationer, bland annat Folksam, Föreningen Sveriges Socialchefer, Sveriges Socionomförbund och Socialhögskolornas Studentkårers organisation som vardera bidrog med två medlemmar till kommittén. "Dess uppdrag var 'att förutsättningslöst analysera socialvårdens och socialpolitikens mål och värderingar samt skissera ett förslag om framtiden'." (Pettersson, 2011, s.83)

³ "Social work is a practice-based profession and an academic discipline that promotes social change and development, social cohesion, and the empowerment and liberation of people. Principles of social justice, human rights, collective responsibility and respect for diversities are central to social work. Underpinned by theories of social work, social sciences, humanities and indigenous knowledges, social work engages people and structures to address life challenges and enhance wellbeing. The above definition may be amplified at national and/or regional levels" (International Federation of Social Workers, 2020 <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>)

2. Tidigare forskning

Tidigt i sökprocessen blev det tydligt att jag behövde tänka bredare, det fanns inte någon forskning som direkt relaterade till min forskningsfråga.

Vissa studier som till exempel *Unpacking the worlds in our words: Critical discourse analysis and social work inquiry* och *Discursive decisions: Signposts to guide the use of critical discourse analysis in social work* handlar om hur kritisk diskursanalys kan bidra till det sociala arbetet. De tar upp hur kritisk diskursanalys kan ge värdefulla bidrag till socialt arbete och hur den kritiska diskursanalysens maktkritiska perspektiv ligger väl i linje med det sociala arbetets syften och målsättningar (Leotti, Sugrue & Wings-Yanez, 2021; Willey-Sthapit, Ken, Storer & Benson, 2020).

Andra studier som den av Bhatia (2006) tittar på politikernas språkbruk, i det här fallet studeras en generell presskonferens, den undersöker inte en organisation på det sätt den här uppsatsen kommer göra. Bhatia (2006) visar genom en analys av 20 olika presskonferenser att det finns större teman som ofta är gemensamma, de här temana menar Bhatia är *positivity, influence and power* samt *evasion*. De här temana analyserar han sedan med hjälp av en presskonferens mellan USA:s dåvarande president George W Bush samt Kinas dåvarande president Jiang Zemin. Studien identifierar tre övergripande teman vilka är *positivity for the reinforcement of mutual trust, respect and progress; influence and power for subtle persuasion; och evasion to hedge or avoid responses to probing and inconvenient questions from the media*. Det här är en av de många som använder kritiska diskursanalyser för att titta på politikernas språkbruk.

Andra som har tittat på politikernas språkbruk är Fairclough och Fairclough (2012). De har skrivit en bok om hur man kan göra vad de kallar en *politisk* diskursanalys som de beskriver som en förlängning av kritisk diskursanalys. Det är förvisso en metodbok men i den utgår de från studier som de har genomfört. De analyserar hur politiker argumenterar för eller emot en specifik form av agerande och författarna menar att synen på politisk argumentation som i grunden *praktisk* är det som adderas i politisk diskursanalys. I deras fall har de tittat på politiska debatter om ageranden som svar på den ekonomiska krisen 2008 och vilka diskurser det har rört sig kring. Det här hade varit ett intressant spår för den här uppsatsen men då debatt är en kärna i Fairclough och Faircloughs (2012) angreppssätt är det svårt i relation till den svenska riksdagen då debatter kring betänkanden är högst begränsade vilket jag kommer komma in mer på nedan.

I Sverige genomförde Hagren Idevall en diskursanalys av en tv-sänd debatt mellan partiledarna om migration där hon visar på hur Jimmie Åkesson centreras såväl i språkbruk som i hur kameran positioneras, däremot har hon aktivt valt bort att arbeta med att identifiera diskurser (Hagren Idevall, 2016).

Bortom kritisk eller andra former av diskursanalys är socialtjänsten och riksdagen väl genomlyst ur olika andra aspekter, till exempel skrev Wollter (2020) ovan refererade avhandling om vad som ytterst påverkar vilken insats enskilda brukare får. I avhandlingen *The reasoning behind social work*

intervention design undersöker han de olika aspekter som påverkar utformningen av insatser på svenska socialtjänstens individ och familjeomsorg.

Holosko, Holosko och Spencer (2009) skriver om svensk socialtjänst i en översikt där de beskriver hur verksamheten blivit allt mer decentraliserad eller utsatt för *devolution*. Det beskrivs som en process där statens ansvar förskjuts från riksdag och regering till regioner och kommuner. Här beskriver författarna att vägen framåt är genom samarbete mellan aktörer.

Ytterligare forskning kring diskurser och socialt arbete som relaterar till den här uppsatsen är Hoppstadius avhandling från 2020 *mäns våld mot kvinnor – diskurser och kunskap i det sociala arbetets praktik* (2020). Där undersöker Hoppstadius bland annat vilka diskurser som synliggörs i Socialstyrelsens material angående mäns våld mot kvinnor. Hon identifierar där bland annat en diskurs som beskriver våldet som könsneutralt samt en diskurs där kvinnor som utsätts för våld beskrivs delvis sakna agens.

Ovan forskning beskriver olika sätt som kritisk diskursanalys kan användas på samt vikten av att undersöka språkbruk hos politiker och dess konsekvenser för arbetet.

Som jag visat på i problemformuleringen finns det däremot många studier där diskussionen kring socialtjänsten studeras med andra ansatser och med annat material. Diskursen eller diskurserna inom riksdagen som omgärdar socialtjänsten skulle behöva undersökas och belysas mer varför jag valt att skriva den uppsats jag valt att skriva.

Samtliga artiklar som använts för den här uppsatsen har genomgått en referentgranskning.

2.1 Sökprocess

När jag har undersökt tidigare forskning började jag med att söka i Ersta Sköndal Bräcke Högskolas biblioteksdatabas som i sin tur söker i bland annat Academic Search Complete, Directory of Open Access Journals, OALster, SAGE Journals, Taylor and Francis Journals, Wiley Online Library, Wolters Kluwer Health och Worldcat.org.

De första sökningarna inkluderade en medveten bredd i databaser på grund av att kritisk diskursanalys är interdisciplinär och att det kan vara intressant med artiklar inom många olika ämnen, inte bara de ämnen den här uppsatsen kretsar kring. Under den följande sökprocessen var jag dock tvungen att smalna av och söka mer ämnesspecifikt eftersom mängden resultat inte hade varit hanterbart annars. Där uteslöt jag till exempel medicinska databaser och fokuserade mer på samhällsvetenskapliga som ASSIA och socINDEX with full text.

Sökord svenska: Socialtjänst* och Kritisk diskursanalys, socialtjänst* och diskursanalys, Socialtjänst och politiker, kritisk diskursanalys och politik, kritisk diskursanalys och socialt arbete, socialtjänst* och politik, Språk, Riksdagen och språk

Sökord engelska: Social Service* and critical discourse analysis, social service* and discourse analysis, social service* and politicians, critical discourse analysis and politics, critical discourse analysis and social work, language, Swedish parliament and language.

3. Forskningsetiska överväganden

Lag om etikprövning av forskning som avser människor (2003:460) i sin 2 § exkluderar den här uppsatsen från att omfattas av lagen eftersom det är en kandidatuppsats. Däremot är etik mer än vad som är kodifierat i lagstiftning, se inte minst Blennberger (2020) "[e]n etisk kod kan lyfta fram viktiga teman som inte finns i lagar och regelverk" (s. 5). Därför är det fortsatt relevant att relatera den här uppsatsen till forskningsetik och beskriva de forskningsetiska överväganden jag har gjort, med utgångspunkt i Vetenskapsrådets publikation *God Forskningssed* (Vetenskapsrådet, 2017). Inte minst deras åtta sammanfattande punkter.

- 1) Du ska tala sanning om din forskning.
- 2) Du ska medvetet granska och redovisa utgångspunkterna för dina studier.
- 3) Du ska öppet redovisa metoder och resultat.
- 4) Du ska öppet redovisa kommersiella intressen och andra bindningar.
- 5) Du ska inte stjäla forskningsresultat från andra.
- 6) Du ska hålla god ordning i din forskning, bland annat genom dokumentation och arkivering.
- 7) Du ska sträva efter att bedriva din forskning utan att skada människor, djur eller miljö.
- 8) Du ska vara rättvis i din bedömning av andras forskning. (Vetenskapsrådet, 2017, s. 8)

Vissa av de här punkterna återkommer nedan i kapitlet validitet och reliabilitet, inte minst ett två och tre om att man ska tala sanning om sin forskning, att man medvetet ska granska och redovisa sina utgångspunkter och öppet redovisa metoder och resultat. Där beskrivs mer fördjupat hur jag förhåller mig till punkterna vilket också är i enlighet med hur Sohlberg och Sohlberg (2019) sammanfattar punkterna under rubrikerna *noggrannhet och transparens* (s. 274).

I relation till forskningsetik talas det ofta om hur man förhåller sig till andra människor, att andra människor inte ska skadas vilket återfinns i punkt sju. Samtliga av de punkter Bryman (2016/2018) tar upp under rubriken "etiska principer" (s.170 - 171) berör människor som *deltar* i studien vilket inte är applicerbart på den här studien som saknar deltagare.

Det som dock är relevant att överväga är i vilken grad en kritisk diskursanalys tillskriver aktörer åsikter de inte har, där gäller det att vara noga med vad man beskriver och hur man beskriver det.

Fördelen ur den aspekten i den metod jag valt är att aktörer inte har en så framträdande position i analysen som de hade kunnat ha med en annan metodologisk inriktning, till exempel diskurspsykologi (Bergström & Ekström, 2018). Däremot har jag anammat en försiktighetsprincip i den här uppsatsen och valt att inte ha med några personnamn eftersom det inte är av värde för uppsatsens syfte eller frågeställningar.

Sammantaget menar jag att den här uppsatsen är planerad, genomförd och redovisad i enlighet med de lagar och etiska riktlinjer som är relevanta utifrån uppsatsens premisser.

4. Teori

Genom att använda mig av teorierna nedan för att försöka besvara forskningsfrågan skapas en grund som den här uppsatsen står på där det som undersöks, trots att det handlar om språkliga konstruktioner, har materiella konsekvenser. Jag kommer också i den här uppsatsen att med Foucault undersöka hur det här relaterar till makt och kunskap. Användandet av Foucault för även med sig att kopplingen mellan makt och diskurser samt möjligheten att påverka och förändra de diskurser om används och i förlängningen de materiella konsekvenser som diskurserna får.

Winther Jørgensen och Phillips (2000) beskriver diskursanalys som en paketlösning och skriver vidare att ”I diskursanalysen är *teori* och *metod* (...) sammanlänkade, (...) man måste acceptera de grundläggande filosofiska premisserna för att kunna använda diskursanalysen som metod i empiriska undersökningar” (s. 10).

I de två kapitlen teori och metod kommer jag gå igenom den teoretiska bakgrunden och det konkreta tillvägagångssättet jag har valt för att svara på de frågor som nämns i inledningen.

Jag kommer diskutera socialkonstruktionism, kritisk diskursanalys och till sist den syn på makt och begreppet *pouvoir/savoir* eller makt/kunskap som den här uppsatsen kommer använda sig av i analysen av materialet.

Utöver det ovan har den här uppsatsen en rekursiv-abduktiv ansats. Wodak och Meyer (2016) skriver hur en rekursiv-abduktiv ansats hänger ihop med kritisk diskursanalys” CDS [critical discourse studies⁴] imply a circular and recursive-abductive relationship between theory and discourse.” (s. 14). Som innebär att studiens olika delar påverkar varandra under tiden som studien pågår. Det här resonemanget använder även Fairclough (1992) när han diskuterar de olika dimensionernas påverkan på varandra under hela forskningsprocessen.

4.1 Socialkonstruktionism

Burr (2015) utgår från Gergen (1985) när hon beskriver socialkonstruktionism som något som utgår från en eller flera av ett fem nyckelpremisser.

Tabell 1 Burr (2015) nyckelpremisser

1. Kritik av objektivitet	Socialkonstruktionism har en grundläggande kritik mot uppfattningen att kunskap ses som objektiv. Den menar att vi inte kan komma runt att den kunskap vi tar del av påverkas av den som betraktar den.
---------------------------	---

⁴ Wodak och Meyer illustrerar med sin bok den förändring inom fältet som pågår nu när de börjar prata om discourse *studies* istället för discourse *analysis*. Flowerdew och Richardson (2018) beskriver den här förändringen i termer av att man allt mer rör sig utanför det strikt analytiska. Nu tar sig fältet allt mer an filosofiska, teoretiska, metodologiska och praktiska frågor. I min uppsats kommer jag dock genomgående använda mig av kritisk diskurs*analys*, inte minst eftersom det är så den refereras till av till exempel Winther Jørgensen och Phillips (2000) samt Boréus och Seiler Brylla (2018).

2. Språk har kontext

Människan är beroende av de kontexter hon verkar inom. Hur vi ser världen är präglad av historia såväl som kultur, det finns ingen essentiell grund i vad vi tycker och varför. En världssyn ser ut på ett visst sätt men skulle kunna se ut på ett annat sätt och kan se ut på ett annat sätt längre fram. Den kan också uppfattas på olika sätt samtidigt.

3. Kunskap som sociala processer

Genom interaktionen mellan människor skapas vår förståelse av och kunskap om världen och det är också där en kamp om ordens innebörd ständigt pågår. Vi söker gemenskap men den nås genom konflikt.

4. Kunskap som handling

Hur vi agerar och när beror på den förståelse av världen som vi har. Det här innebär att det trots att det är en social konstruktion får materiella konsekvenser. Burr (2015) lyfter alkoholism som exempel och hur det har resulterat i olika svar från samhället beroende på förståelsen av alkoholism – om det är helt ens eget ansvar eller om det finns mer än individens egna val som ligger bakom.

Socialkonstruktionism står därmed i opposition till andra ståndpunkter som positivismen och dess idé om en objektiv verklighet som möjlig att nå. Genom förledet *social* placeras vikten på hur den sociala verkligheten konstrueras genom interaktion mellan människor. Det här visar också på hur konstruktioner behöver bli till på en större skala, det räcker inte att det är en enskild person som konstruerar något. Sociala konstruktioner blir till i det samhälle vi befinner oss i genom någon form av överenskommelse kring hur vi förstår och relaterar till varandra (Burr, 2015). Eftersom konstruktionerna är sociala kan de variera genom tid. Foucault beskriver till exempel hur synen på

psykisk ohälsa varierat genom tid, inte minst hur det beskrivs men också hur psykisk ohälsa har hanterats av olika samhällen och hur kunskap och makt påverkat hur man pratar om psykisk ohälsa, dess subjekt och vilka ageranden som varit möjliga (Foucault, 1961/2010). Det finns ingen naturgiven sanning i hur det som beskrivs som psykisk ohälsa ska beskrivas, behandlas eller vilken plats i samhället människorna som beskrivs ha psykisk ohälsa ska ha. Det är något som Wodak och Meyer (2016) också trycker på när de lyfter fram att sociala konstruktioner har materiella konsekvenser och effekter. Det här som svar på en kritik som ofta riktas mot socialkonstruktionism – nämligen frågan kring vad som spelar någon roll om allt *endast* är sociala konstruktioner och då inklusive socialkonstruktionism. Svaret på den kritiken blir att även om vi till exempel pratar om funktionshinder som något som socialt konstruerats får de hinder samhället sätter upp materiella konsekvenser. Till exempel behöver den som är punktskriftsläsare kontakta valmyndigheten för att få valkuvert när det som Synskadades Riksförbund kallar svartskriftsläsare, icke-punktskriftsläsare, får valkuvertet hemskickat automatiskt. Du har inte heller möjlighet att personrösta hemligt om du inte kan ta del av namnen som står på valsedeln (Synskadades Riksförbund, 2018). Att säga att det här röstningsförfarandet är en social konstruktion tar inte bort hindren men pekar däremot på att det skulle kunna vara på ett annat sätt. Därför är det också av vikt att studera hur saker konstrueras socialt och vilka materiella konsekvenser det får.

Sohlberg och Sohlberg (2019) lyfter att en socialkonstruktionistisk ansats måste bedömas utifrån de anspråk den gör och anspråket i den här uppsatsen är att presentera en berättelse bland många andra. Det finns inget anspråk på att lyfta fram en objektiv sanning kring hur saker *är*, snarare beskriver den diskurser som i sin tur får materiella konsekvenser i egenskap av att vara sociala konstruktioner.

4.2 Makt/kunskap

I den här uppsatsen kommer jag använda mig av Michel Foucaults⁵ (1926 – 1984) förståelse av makt med fokus på hans begrepp makt/kunskap och hans exemplifiering av makt med Panoptikon.

Inom den kritiska diskursanalysen används ofta Foucault i förståelse av makt vilket leder till en syn på makt som både konstituerande och konstituerad. Det bryter med idén om att makt utgår från en specifik plats och att makt är något som personer eller institutioner *har i sig*. Foucault beskriver makt som något som *görs*, något som *utövas* och som uppstår och (re)produceras i relationer. Vidare beskriver Foucault makt har både negativ och positiv potential (Se till exempel Foucault, 1976/1978), att makt både agerar tvingande men att makt också kan agera frigörande, vilket gör att den lämpar sig i en kritisk diskursanalys som har en förändrande ansats (Boréus, 2016; Foucault, 2000).

Wodak och Meyer (2016) beskriver hur en foucauldiansk syn på makt inom kritisk diskursanalys utöver ovan beskrivna även för med sig en förståelse av makt som strukturell. Genom dess subtila

⁵ Foucault är svår att placera in i en befintlig kategori, han beskrivs bland annat som filosof, historiker och sociolog. När han ombads benämna sin professur på Collège de France kallade han sig för ”Professor of the History of Systems of Thought” (Gutting, 2005, s. 32). Jag väljer att kalla honom tänkare som ett slags paraplybegrepp.

(på)verkan leder det till att makt lätt uppfattas som osynlig men ett sätt att få syn på den är att se hur den tar sig uttryck i ”lingvistiska manifestationer” (s. 12). Det är också på grund av osynligheten, att makten döljer stora delar av sig själv och dess tekniker, som den tolereras (Foucault, 1976/1978).

Foucault pekar på hur makt tidigare uppfattats på två sätt. Å ena sidan makt i relation till vad som är lagligt och inte, å andra sidan makt som sprunget ur och utövat av staten. Det här menar Foucault inte är tillräckligt, han menar att det saknas en förståelse av maktens närvaro och (re)produktion i tomrummen när han formulerar sig kring makt som något som uppstår *mellan* de här förståelserna (Foucault, 2000). Makt visar sig inte enbart genom vad det förbjuder, bestraffar eller hur det utövar rättvisa utan också vad det introducerar till det allmänna och hur det tar plats som i exemplet med sexualitetens utveckling där ökad kunskap om sexualitetens mångfald påverkar hur sexualiteten hanteras i ett samhälle (Foucault, 1976/1978). Eller för att ta ett exempel som är aktuellt för den här uppsatsen så har professionaliseringen av socialt arbete fört med sig en annan syn på samhällets utsatta såväl som makten som socialarbetare kan och bör utöva (Pettersson, 2011). Foucault lyfter också att det med ny kunskap, nya domäner också följer nya former av maktutövande och nya former av reglering (Foucault, 1976/1978). Vilket gör det relevant att undersöka hur synen på socialtjänsten är inom riksdagen och vilken makt/kunskap som blir synlig där.

Kopplingen till kunskap för oss tillbaka till rubriken för det här avsnittet. Makt/kunskap ska läsas som ett begrepp och inte som makt / kunskap, på franska (som var det språk Foucault hade som modersmål) lyder begreppet *pouvoir/savoir*. Jag kommer använda det svenska begreppet för enkelhetens skull men inte utan att först förklara varför det inte är så självklart. Risker med översättningar är att betydelse tappas och därför behöver vi gå igenom vart begreppet kommer ifrån och varför Foucault valde just *pouvoir/savoir* för att beskriva sin förståelse av relationen mellan kunskap och makt.

Det franska begreppet är svårt att översätta utan att delvis tappa dess innebörd eftersom det på franska innehåller en dubbelhet i betydelse som är svåröversatt. Spivak (2008) menar att vi behöver låna in betydelsen av *savoir-faire* och *savoir-vivre* och kombinera dem med *pouvoir* för att få en meningsfull översättning av begreppet. *Savoir-faire* står ungefär för kunskap genom görandet och *savoir-vivre* står ungefär för kunskap genom levandet – alltså ungefär hur det sociala livet ordnar sig (Feder, 2014). Sammantaget menar Spivak (2008) att *pouvoir/savoir* kan förstås som att möjligheten att göra något är beroende av hur detta något förstås inom och i relation till möjlighetens uppkomst.

(...) if the lines of making sense of something are laid down in a certain way, then you are able to do only those things with that something which are possible within and by the arrangement of those lines.
Pouvoir-savoir—being able to do something—only as you are able to make sense of it. (Spivak, 2008, s. 38)

För Foucault är alltså makt tätt sammankopplad med kunskap” [t]he exercise of power perpetually creates knowledge and, conversely, knowledge constantly induces effects of power.” (Foucault, 1980c, s. 52). Vidare beskriver han hur de förutsätter varandra “[i]t is not possible for power to be exercised

without knowledge, it is impossible for knowledge not to engender power.” (Foucault, 1980c, s. 52). Makt och kunskap agerar tillsammans och beroende av varandra för att formulera vetandet och utövandet av vetandet och ger det legitimitet. Att kunna prata om något för också med sig att detta något har möjlighet att formuleras på olika sätt och vad som är möjligt att säga om något påverkas av hur makt utövas av den som förmedlar och konstruerar kunskap och makten som utövas över detta något påverkas av vilken kunskap som anses legitim i förhållande till detta något.

I beskrivningen av riksdagens diskurser kring socialtjänsten blir det intressant att använda det här begreppet från Foucault för att försöka ställa det mot det som framkommer i materialet och på så sätt se hur makt/kunskap utövas och på så sätt definierar vad som är möjligt och inte att säga om socialtjänsten och vilka konsekvenser det möjligen kan få för det sociala arbetet. Utgår vi från Foucaults begrepp är blir möjligheten att något som starkt beror på hur detta beskrivs och vice versa. Vad vi vet relaterar till det vi gör med vad vi vet och det vi gör med vad vi vet beror på vad vi vet eller tror oss veta.

Ett annat exempel som är viktigt att ha med sig för att förstå Foucaults syn på makt är panoptikon, ett exempel som Foucault använder i *Discipline and punish* (Foucault, 1975/1995) för att visa på hur vi inte behöver styras med direkta och auktoritära metoder eftersom vi själva inkorporerar den yttre styrningen och agerar utan att bli tillsagda hur vi ska agera. Panoptikon är en fängelsebyggnad uttänkt av den brittiske filosofen Jeremy Bentham som leder till att fångarna övervakar sig själva och varandra. Det är uppbyggt med ett vaktorn i mitten och celler hela vägen runt som små fårtbitar. Vaktornet kan i alla lägen alltid se in i cellerna men fångarna kan inte avgöra om de blir bevakade eller inte eftersom de inte ser in i vaktornet, de ser bara att det står där. Feder (2014) använder ett exempel med en pojke som avviker från förväntade könsroller på en förskola och hans avvikande görs till ett problem utifrån hur andra förskolebarn agerar och reagerar vilket får som resultat att pojken diagnostiseras och får gå i behandling för att lära sig uppfylla det könsstereotypa beteende han av de andra barnen ansågs bryta mot. Det här är ett exempel på normalisering och internalisering av samhällets normer på det sätt som fångarna i panoptikon internaliserar och normaliserar sättet de bevakas på. Bentham menar att genom att bygga ett fängelse på det här sättet sparas pengar och bevakandet blir mer effektivt. Vaktornet ska inte behöva vara bevakat dygnet runt eftersom osäkerheten på när det är bevakat är tillräckligt för att skapa lydiga fångar (Foucault, 1975/1995).

Den här självregleringen blir möjlig eftersom samhällets medborgare känner till konsekvenser av att avvika från det förväntade. Likt pojken som avvek från könsnormerna och fick höra det av sina klasskompisar är det inte en långsökt tanke att den som avviker från riksdagens diskurser kommer möta konsekvenser. Oavsett om konsekvenserna är reella eller inte räcker tvekan inför konsekvenserna för att skapa lydiga samhällsdeltagare. Likt fångarna i panoptikon agerar vi som att vi hela tiden var bevakade och som att någon skulle få kunskap om vår olydnad och straffar oss därefter.

På samma sätt blir det intressant att undersöka den här självregleringen och regleringen av andra i materialet från riksdagen – om det finns spår av reglering av hur diskussionerna kring socialtjänsten

förs utifrån förutbestämda idéer kring vad socialtjänsten är. Här blir det intressant att diskutera diskurser eftersom det visar på den generella bilden av vad som anses vara möjligt att prata om och inte i relation till socialtjänsten.

4.3 Diskurs

En anledning till att diskursanalys ibland anses svår att ta till sig är att begreppet diskurs används på så många olika sätt och det är sällan som det görs tydligt vilken definition som används (Poole, 2010). När det är diskurser som ska studeras är det således en poäng att diskutera *vad* en diskurs är för något och framför allt vilken förståelse som används i aktuell text.

Svårigheten att ringa in vad en diskurs är har bland annat Foucault själv skrivit om i *Vetandets arkeologi* där han beskriver hur diskurs är ett missbrukat begrepp, något han beskriver sig själv som medskyldig till (Foucault, 1969/2002). Slutligen kommer han dock med en definition som tillsammans med Faircloughs kompletteringar är den som den här uppsatsen utgår ifrån (Fairclough, 1992). Foucault beskriver diskurs som ”en mängd utsagor i den mån de beror av samma diskursiva formation (...) den består av ett begränsat antal utsagor för vilka man kan definiera en mängd existensvillkor” (Foucault, 1969/2002, s. 144-145). Boréus och Seiler Brylla (2018) beskriver den bestämda diskursens kärna i kritisk diskursanalys som ”en *semiotisk praktik rörande något visst tema i ett avgränsat socialt sammanhang*” (s. 308). I deras definition kan det de kallar *tema* beskrivas som det som Foucault kallar *diskursiv formation* där han uppger att *medicin* är en sådan diskursiv formation. Inom en och samma diskursiva formation kan det förekomma motstridiga diskurser och gränserna för vad som är en diskursiv formation och en annan diskursiv formation är öppna för konflikt och den konflikten kan vara ett fokus för en diskursanalys (Foucault, 1969/2002).

Diskurser är alltså sätt varpå vi kommunicerar och ger mening åt det vi kommunicerar utifrån de fält inom vilka vi kommunicerar. Att upptäcka diskurser är att kartlägga det relationsskapande system som skapar en större enhet där vi kan tala om kategorier av vetande. Psykologiska diskurser skiljer sig från byggnadstekniska diskurser, det sätt man pratar och ger mening inom socionomutbildningen skiljer sig från det sätt man pratar och ger mening inom läkarutbildningen. Inom de olika diskurserna inom de olika diskursiva formationerna kan samma ord få olika betydelse beroende på vilket system av relationer det befinner sig i.

Ett vanligt exempel på hur utsagor kan variera i betydelse är hur kropp förstås på ett sätt inom en medicinsk diskurs men på ett något annat sätt i en mer alternativmedicinsk diskurs som fokuserar mer på spiritualitet vilket bland annat innebär att medicinsk diskurs och alternativmedicinsk diskurs inte är en och samma även om båda säger sig prata om hälsa. Mellan den alternativmedicinska diskursen och den medicinska diskursen finns det överlappande fenomen, ett exempel är att akupunktur nu används på sjukhus av läkare som smärtlindring. Det här visar på hur diskurser kan skifta och inte är några stängda enheter (Hall, 1992) Andra dagsaktuella exempel är vilken betydelse vaccin ges i en medicinsk diskurs i relation till vilken betydelse vaccin ges i en konspiratorisk diskurs. I det första

fallet kan vaccin ses som något skyddande, något som möjliggör framsteg och i den andra diskursen kan vaccin vara en symbol för begränsning av frihet, idéer om statlig kontroll över individer och liknande. Likaså kan ett ord som rättvisa ges en betydelse i en vänsterideologisk diskurs och en annan i en högerideologisk diskurs.

Ett problem som följer med diskursanalysen är att motivera gränsdragningar och skillnadsgörande, eftersom man inte har att göra med materiella enheter med en tydlig början och ett tydligt slut. Utöver det interagerar alltid en diskurs med sin utsida för att få sin mening (se till exempel Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Gränserna där en diskurs börjar och en annan slutar är inte alltid självklara vilket också är en av poängerna med diskursbegreppet och i förlängningen diskursanalys (Foucault, 1969/2002).

Genom hur de här fälten och kategorierna av vetande organiseras skapas också öppningar, konflikter och begränsningar i vad man kan säga om något vid varje given tidpunkt, det ger ett språk varigenom makt utövas som drabbar dess subjekt olika beroende på vilken tidpunkt de pratas om. En studie av vilka diskurser som konstrueras angående socialtjänsten blir en möjlighet att studera vilka föreställningar som styr arbetet med socialtjänsten inom riksdagen. Med Foucaults förståelse av makt och diskurs blir diskurs ett av de sätt som makt utövas gentemot socialtjänsten, de som etablerar diskursen om socialtjänsten är även de som i någon mån har makten över socialtjänsten ”[discourse] is the thing for which and by which there is struggle, discourse is the power which is to be seized” (Foucault, 1981, s. 53). Men här ska vi komma ihåg definitionen av makt som något som inte nödvändigtvis är något negativt utan som kan ses i produktiva termer. Genom makt kan nya diskurser kring socialtjänsten introduceras och gamla utmanas i syfte att få till stånd en alternativ socialtjänst mot hur socialtjänsten är idag. Foucault beskriver hur varje uttryck för makt också är ett uttryck för motstånd, och att makt inte finns utan motstånd (Foucault, 1980b).

Fairclough kompletterar Foucaults analys av diskurs genom att relatera det starkare till sitt eget område som är lingvistik. Han menar att Foucault intresserade sig för vissa specifika diskurser samtidigt som Faircloughs begrepp intresserar sig för alla former av diskurser. Likaså pekar Fairclough på att Foucault inte intresserade sig för det uttryckta språket, manifestationen i skriven text, utan på större domäner av vetande (Fairclough, 1992).

Det är en del av den kritiska diskursanalysens kritiska ansats att förhålla sig kritisk till sin egen analys men också en del av de teoretiska ansatserna i den här uppsatsen. Det som jag kommer fram till är inte absoluta och objektiva sanningar utan beskrivningar av mönster som relaterar till hur riksdagen framställer socialtjänsten som jag menar har substans i det granskade materialet.

Det är den här förståelsen av diskurs som den här uppsatsen utgår ifrån i analysen av materialet och identifikationen av diskurserna. För att undersöka diskurser finns det olika angreppssätt och jag ska använda mig av kritisk diskursanalys och närmare bestämt Faircloughs tredimensionella modell, inte minst på grund av dess uttalade inspiration av såväl Foucaults maktbegrepp men också Foucaults diskursbegrepp (Fairclough, 1992; Wodak & Meyer, 2016).

4.4 Kritisk diskursanalys

Wodak och Meyer (2016) beskriver hur forskare inom kritiska diskursstudier utöver en bakgrund i socialkonstruktionismen också växte fram ur den kritiska teori som kom ur Frankfurtskolan och dess kritik mot forskningen som endast passiv och återgivande. Frankfurtskolan menade att vetenskap och forskning kan och *bör* vara aktiv och utöver att återge resultat också verka samhällsförändrande. Det är med en sådan förståelse Fairclough beskriver att kritisk diskursanalys utöver att beskriva diskurser också ska kommentera dem, relatera dem till samhället vari de utövas men också att kritisk diskursanalys ska komma med förslag på lösningar på det de upplever som ”social wrongs” (Fairclough, 2013, s.11). När jag väljer att granska hur socialtjänsten beskrivs av riksdagens politiker är det för att jag också har en idé om vad socialtjänsten skulle kunna vara vilken beskrivs ovan, även om det inte ska påverka uppsatsens vetenskapliga kvalitet är det ett *social wrong* jag vill undersöka och genom att undersöka det möjliggörs också en påverkan mot något annat genom att makt synliggörs. Wodak och Meyer (2016) beskriver det här i sin metodbok och lyfter in hur det därför är desto viktigare att vara tydlig och transparent med hur studien är gjord och hur slutsatserna dras.

Utöver Frankfurtskolan och dess syn på vetenskapens samhällsförändrande potential har kritisk diskursanalys också sin grund i den kritiska lingvistik och grundtanken att språket är levande.

“Language is more than the consciousness of the speaker; so also it is more than a subjective act.” (Gadamer, 1960/2013, s.32). Citatet kommer från Hans-Georg Gadamer som är en av de många tänkare som influerat dagens olika texttolkningstraditioner. Även om den här uppsatsen inte använder sig strikt av Gadamer illustrerar citatet att språk är *något mer* än vad det först till synes vara, något mer än ett sätt att kommunicera. Att det är något mer än ”speakers” intentionalitet vilket även Foucault är inne på och som vi kommer beskriva nedan. Detta *något mer* finns det en poäng i att analysera och undersöka.

Språket som *något mer* uttrycks även i hur Bergström och Boréus (2017) menar att det är givande i användningen av kritisk diskursanalys att ha en viss förståelse av *semiotik* vilket är läran om tecken. Kortfattat handlar *semiotik* om att undersöka vad som utgör ett ord och hur ord sätts samman för att bilda meningar och mening. Ett tecken består av en koppling mellan ett koncept och en ljudbild, när vi läser ett ord vet vi oftast hur det låter, på så sätt kan vi kommunicera inte bara genom prat utan även genom text. Kopplingen lär vi oss genom att vi är sociala varelser som växer upp i olika sociala sammanhang.

Semiotik handlar utöver koppling mellan koncept och ljudbild om relationen mellan tecken, Bergström och Boréus (2017) kommer här in på text i en bredare bemärkelse, en betydelse som även Fairclough (1992) såväl som många andra diskursanalytiker använder sig av. Text förstås här som ett system av tecken som skapar mening vilket innebär att även sådant som bild och film inbegrips i *text*, ibland används uttrycket *kommunikativ händelse* istället för text för att beskriva det som är föremål för analysen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). För uppsatsens räkning håller vi oss dock till text i

snäv bemärkelse, den bemärkelse Bergström och Boréus (2017) beskriver handlar ”written documents” (s. 5).

Wodak & Meyer (2016) tar upp hur den kritiska ansatsen går utöver det ämne man undersöker. De menar att den kritiska ansatsen som man utgår ifrån i kritisk diskursanalys även måste riktas mot forskaren själv. Utgår man från att makt och diskurs befinner sig på alla nivåer i samhället, vilket blir konsekvensen av de definitioner jag använder mig av, blir forskaren själv ett subjekt och objekt. Enligt den kritiska diskursanalysen såväl som en följd av socialkonstruktionismen finns det ingen objektiv plats att betrakta världen ifrån (Burr, 2015; Foucault, 1969/2002). Därför är det viktigt att i alla led vara kritisk till det man själv observerar och drar slutsatser ifrån. Likaså skrivs den här uppsatsen under studier på en högskola vilket skulle kunna innebära att den placeras den i en akademisk diskurs, det i sig innebär att det som skrivs påverkas av uttalade som outtalade krav på innehåll så som kriterier för olika betyg, handledares och examinatorers kommentarer och idéer hos mig kring hur en uppsats bör vara utformad. Likaså placeras den in i en vetenskapsdiskurs och förhåller sig där till vad som är möjligt och inte möjligt att uttrycka. Uppsatsen utformande påverkas också av vem som är examinator och dennes läsning av texten något som framkommer i *En akademisk fråga - en ESO-rapport om rankning av C-uppsatser* (Ds. 1999:65). Likaså balanseras mina egna mål och intressen gentemot betygsriterier och kravet att få godkänt för att ta mig vidare på utbildningen. Vidare beskriver Bornemark och Grell (2020) hur forskning på en högre nivå styrs av vad som genererar forskningsanslag vilket de menar ofta är det som genererar resultat som det går att mäta och som kommer med konkreta resultat.

Sammantaget tar kritisk diskursanalys ett helhetsgrepp på fenomenet att uttrycka sig och hur det kommer sig att man uttrycker sig på ett visst sätt vid en viss tidpunkt och hur det relaterar till samhället omkring uttrycket gjordes och hur det kommunicerades och vilka materiella konsekvenser det får.

5. Metod

Ovan har beskrivits vilka teoretiska utgångspunkter vald metod lutar mot och även hur flexibla teorierna bakom har potential att vara. Det som nu är viktigt att göra är att redogöra för hur det här används på ett mer konkret sätt i den här studien.

Det här är en flermetodsstudie som har en kritisk diskursanalys som utgångspunkt och som har integrerat kvantitativa metoder (Bryman, 2016/2018).

De kvantitativa elementen består i att jag har använt mig av programvaran AntConc (Anthony, 2019) för att få en överblick över resultatet och på så sätt få en möjlighet att stämma av idéer om mönster mot texten som materialet innehåller. Det är även ett hjälpsamt verktyg för att undersöka textdimensionen och något som Boréus och Seiler Brylla (2018) har med som ett steg en kritisk diskursanalys kan använda sig av för att organisera material och undersöka korpus för att ta reda på vissa ords betydelser och i vilka sammanhang de dyker upp.

AntConc är ett program jag hittade via Uppsala Universitetsbiblioteks hemsida (Uppsala universitet, 2021) och är ett program som bland annat kan användas för att söka i en större mängd text samtidigt och för att hitta de kontexter vari olika ord förekommer. Därmed kan ett program som AntConc vara hjälpsamt i att undersöka och identifiera pusselbitar i hur en diskurs konstrueras. Som Boréus och Seiler Brylla (2018) beskriver så behöver en sådan analys kompletteras med en mer ingående och kvalitativ läsning för att se om det som framkommer i sammanställningen är en diskurs.

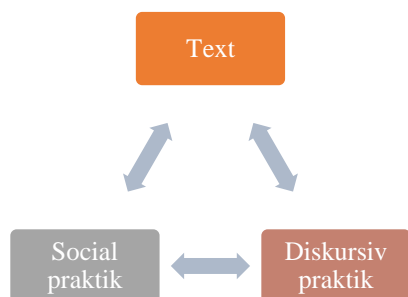
5.1 Faircloughs tredimensionella modell

Inom kritisk diskursanalys har jag valt att använda mig av Faircloughs tredimensionella modell där han menar att en kommunikativ händelse behöver analyseras utifrån sin text, sin diskursiva praktik och sin sociala praktik, varje dimension kommer beskrivas vidare nedan. Modellen beskriver han ingående i *Discourse and Social Change* från 1992 och läsaren får med sig en lång rad verktyg att använda i de olika dimensionerna, framför allt i textdimensionen. Likt de flesta andra som använder Fairclough kommer jag följa Boréus och Seiler Bryllas (2018) uppmaning ”att välja ett fåtal verktyg ur den bågande verktygslådan” (s. 313) för att den här uppsatsen ska vara möjlig att slutföra.

De specifika verktyg jag valt kommer jag att beskriva under respektive dimension likaså kommer jag hämta inspiration från Fairclough (1992) och Hoppstadius (2020) när de ställer olika frågor på varje dimension som arbetet på den dimensionen ämnar besvara. Frågorna står att läsa i tabell 2 på sida 22. Frågorna är vägledande och övergripande frågor i analysen och beskriver inte allt jag undersöker på de olika nivåerna.

Kortfattat beskrivs hans modell vara ett sätt att få syn på alla de olika dimensioner som en text består av, det kan beskrivas som att lyfta blicken i tre steg från att först vara väldigt textnära till att därefter titta mer kring hur texten kom till för att till sist titta på hur texten relaterar till och placerar sig i samhället omkring (Enbom & Lindenius, 2021). En diskurs framträder genom att man tar hänsyn till och analyserar en kommunikativ händelse genom de här tre dimensionerna (Dahlstedt & Vesterberg,

2020). Det är vanligt att modellen illustreras med tre fyrkanter som befinner sig inuti varandra men jag har valt att illustrera den genom figuren nedan som jag menar bättre beskriver hur de olika dimensionerna påverkar och beror på varandra men också behöver ses för sig själva.

Figur 1 Faircloughs tredimensionella modell (1992) i min anpassning.

5.1.1 Text

Den första dimensionen som Fairclough (1992) skriver om är textnivån, där handlar det om att granska en text väldigt textnära – att titta på orden i hur de relaterar till varandra, i mitt material handlar det om att titta på vad som står svart på vitt i betänkandet, hur meningar konstrueras. I min uppsats kommer jag här att titta på vilka ord som används för att beskriva socialtjänsten relaterat till olika hjälpverb som *har*, *är*, *bör* och hur fixerade de orden är i sin betydelse samt vilka andra betydelser av orden som förekommer i materialet. Om det finns något mönster i beskrivningarna och vilka alternativa beskrivningar som finns. För att underlätta arbetet kommer jag med hjälp av AntConc att undersöka frekvens och testa de mönster jag tycker mig se.

Fairclough (1992) pekar ut fyra huvudbegrepp att använda i den här dimensionen: vokabulär, grammatik, koherens samt textens struktur. I den här uppsatsen kommer jag använda mig av vokabulär samt grammatik. Där vokabulär används för att beskriva hur vi behöver titta på hur saker beskrivs. Ett vanligt exempel är att titta på vem eller vilka som beskrivs som frihetskämpar och vilka som beskrivs som terrorister och vad det eventuellt säger om avsändaren. Grammatik handlar om hur meningar konstrueras där Fairclough (1992) menar att det går att identifiera vilka subjekt som tillskrivs eller fråntas agens beroende på hur meningen konstrueras. Det är skillnad på att skriva *socialtjänsten gör fel* och *det blev fel inom socialtjänsten*. I första exemplet pekas socialtjänsten ut som ett subjekt som agerar fel och i den andra meningen blir socialtjänsten ett objekt som inte nödvändigtvis är ansvarig för det som blir fel, även om meningarna kan beskriva samma händelse. Sammantaget kommer jag efter en analys på textnivån att ha fått svar på frågan om vilka ord som används för att beskriva socialtjänsten samt vilka mönster som finns i materialet

5.1.2 Diskursiv praktik

Den andra dimensionen *diskursiv praktik* hanterar hur en text blir till, distribueras och konsumeras (Fairclough, 1992).

Ett nyckelbegrepp när man tittar på den diskursiva praktiken och som också är det begrepp jag kommer använda härifrån är *intertextualitet* vilket är ett begrepp som används för att placera en text i ett historiskt kontinuum (Fairclough, 1992). I sin bredaste betydelse innebär begreppet intertextualitet att allt språk bygger på vad som sagts tidigare och förutsägelser om vad som kommer att sägas framöver "All utterances are populated, and indeed constituted by snatches of others' utterances, more or less explicit or complete" (Fairclough, 1992, s. 102) vilket får konsekvenser i överföringen av texter mellan avsändare. För uppsatsens räkning kommer jag använda begreppet för att se vilka andra texter betänkandena är en produkt av och titta på produktionskedjan så långt det är möjligt.

Genom sin växling mellan makro- och mikronivå beskriver Fairclough (1992) hur den diskursiva praktiken modererar relationen mellan texten och den sociala praktiken.

Efter en analys på den här nivån kommer jag att ha fått svar på frågan om vilka andra texter betänkandena är en produkt av, hur betänkandet tillkommit och vilka de tänkta mottagarna är.

5.1.3 Social praktik

Social praktik använder Fairclough (1992) för att beskriva de samhälleliga förutsättningar under vilka en text är producerad samt vilken effekt diskurserna har på den sociala praktiken. Han menar att det här är viktigt att titta på vilka strukturer och ideologier som (åter)speglas i materialet och vad materialet är en produkt av.

För min del är det här jag använder mig av Foucault och hans begrepp *pouvoir/savoir* eller makt/kunskap som jag beskrivit ovan och hans exempel på hur makt utövas genom med exemplet panoptikon, för att undersöka maktaspekten av diskurserna och hur diskurserna kan förstås utifrån maktrelationer och kunskapsproduktion.

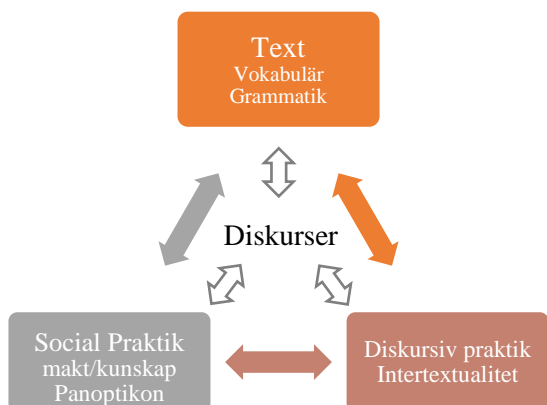
Tabell 2 Vägledande frågor på respektive dimension

Dimension	Vägledande frågor
Text	Med vilka ord beskrivs <i>socialtjänsten</i> ?
Diskursiv praktik	Vilka andra texter är betänkandena en produkt av? Hur såg arbetet med framtagandet av betänkandena ut? Vilka är de tänkta mottagarna?
Social praktik	Vilka diskurser återspeglas i materialet? Hur kan diskurserna förstås utifrån Foucaults begrepp makt/kunskap och utifrån exemplet panoptikon?

5.1.4 Verktygslåda

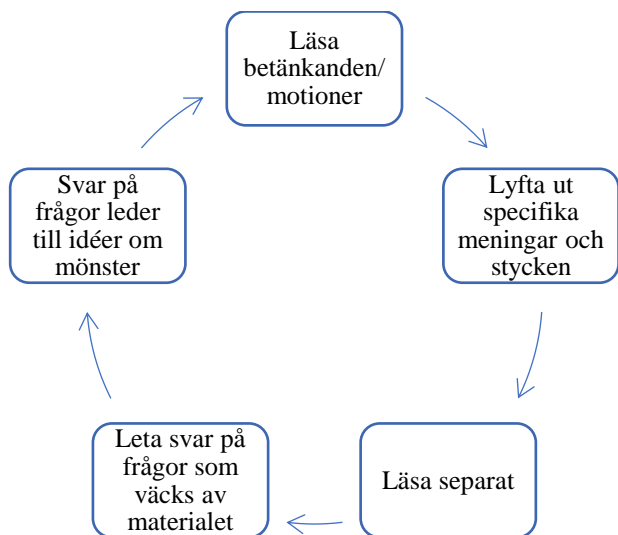
Sammantaget kommer min verktygslåda för att analysera materialet se ut som illustreras i figur 2 där diskurs placeras i mitten och ska ses som det som skapar och skapas av de tre omkringliggande fälten som i sin tur påverkar varandra. Genom att titta på vokabulär och grammatik får vi syn på vilka ord som socialtjänsten konstrueras tillsammans med. Genom att titta på vilka andra diskurser en text är en

del av kan vi undersöka hur den skapas och skapas av den kontext den är placerad i. Till sist får vi en förståelse för diskursernas påverkan i relation till makt/kunskap i en analys av den roll diskurserna får i relation till socialtjänsten.

Figur 2 Verktygslåda.

Läsningen av betänkandena kan illustreras med figur 3 med en komplettering att analysen i AntConc är en separat process som kunde göra ett gästspel i vilken ruta som helst för att under vägen spegla de tolkningar jag gjorde mot frekvensen i materialet. För varje genomgång genom cirkeln blir också cirkeln ny även om processen är samma, likt det arbetssätt som Fairclough (1992) presenterar i sin exempelanalys är den här läsningen inspirerad av hermeneutiken. Egentligen kan processen bäst beskrivas med en spiral vilket med tiden är en vanlig beskrivning men har man med sig att varje ruta blir ny samtidigt som processen är upprepande blir figuren ändå givande för att illustrera arbetssättet.

Figur 3 beskrivning av arbetet med texten.

Genom den här processen närmade jag mig identifiering av diskurser i materialet och det var ett sätt att åstadkomma den närläsning som krävs när man ska ta sig an kritisk diskursanalys (Winther Jörgensen & Phillips, 2000).

6. Validitet och reliabilitet

Bryman (2016/2018) beskriver svårigheten för kvalitativa studier att översätta begrepp som validitet och reliabilitet som främst har sin grund och sina konnotationer till det kvantitativa och det *mätbara* och lyfter in hur vissa menar att kvalitativa studier behöver bedömas utifrån helt andra kriterier än kvantitativa. Därför väljer jag att i stället använda mig av hans beskrivning av Lincoln och Gubas (1985) kriterier för bedömning av kvalitativa undersökningar. Dels menar jag att de är mer relevanta för min uppsats och för att jag menar att deras kriterier bättre går ihop med de ontologiska ståndpunkter som kritisk diskursanalys vilar på.

Lincoln och Guba (1985) använder två huvudrubriker för att beskriva sina kriterier där *tillförlitlighet* är det som framför allt gäller den kvalitativa forskningens motsvarighet till validitet och reliabilitet. De tar också upp *äkthet* vilket Bryman (2016/2018) menar mer rör de större frågorna kring forskning som här hanteras där uppsatsens metod diskuteras varför det här lämnas därhän.

Tillförlitlighet har fyra delkriterier där *trovärdighet* och *överförbarhet* motsvarar intern respektive extern validitet. *Pålitlighet* motsvarar reliabilitet och *en möjlighet att styrka och konfirmera* till sist motsvarar objektivitet. Trovärdighet handlar om tydlighet i analysen, den som läser ska kunna acceptera slutsatserna givet presentationen i uppsatsen, det handlar också om att inhämta studieobjektens respons på den forskning man producerat. I den här uppsatsen är ambitionen att den som läser ska kunna se hur och på vilket sätt diskurserna har identifierats samt hur slutsatserna utifrån dem har dragits och hur frågeställningarna på så sätt blivit besvarade. Angående studieobjektens respons har jag ej ansett det vara relevant för den här studien eftersom det som studeras är dokument och dess produktion där producenter inte haft en framträdande roll. Det finns alltså inget studieobjekt att inhämta respons från i det här fallet.

Överförbarhet handlar om att förmedla så pass mycket information till läsaren att den kan avgöra huruvida resultaten går att föra över på andra miljöer eller inte. I den här uppsatsen är det av vikt att den som läser kan göra en bedömning kring huruvida det går att överföra på andra miljöer eller inte. Pålitlighet handlar om tydlighet i hantverket – där trovärdighet handlar om innehållet i analysen handlar pålitlighet om hur innehållet i analysen producerats. Till sist handlar möjlighet att styrka och konfirmera om att den som producerat forskningen ska ha agerat i god tro och inte medvetet låtit sig påverkas av sin egen bias (Bryman, 2016/2018). Min bias i den här uppsatsen är att jag menar att socialtjänsten ska och bör vara något mer än det som enbart regleras i lagstiftning, något jag presenterar ovan i hur jag beskriver socialtjänsten.

Wodak och Meyer (2016) är inne på liknande saker när de pratar om att den som genomför en analys måste vara tydlig för att möjliggöra just transparens och ”retroductability of the specific analysis.” (s.22).

Likaså lyfter Bergström och Boréus (2017) vikten av intrasubjektivitet vilket kan översättas till en möjlighet att konfirmera samt pålitlighet. Det är viktigt att skillnader som observeras i text har att göra med skillnader i text och inte att den bedöms på två olika sätt.

Genom en ständig medvetenhet om min egen roll och min egen förförståelse, så långt det är möjligt. Genom tydlighet och transparens både i hur jag rent hantverksmässigt kommer fram till mina slutsatser och vad de slutsatserna har för empiri menar jag att kraven på den här uppsatsens trovärdighet, pålitlighet, överförbarhet och en möjlighet att konfirmera är uppfyllda. Där studien tappar lite är att jag inte har kontaktat riksdagens anställda eller ledamöter för att inhämta deras respons på den analys jag tagit fram, det som kallas respondentvalidering, vilket uppmuntras av Lincoln och Guba (1985), däremot har den här studien använt sig av triangulering vilket är ett annat sätt att närma sig pålitlighet (Bryman, 2016/2018).

7. Material

Jag har, som nämnts ovan, valt att analysera två av socialutskottets betänkanden. Av hänsyn till studiens tidsplan begränsade jag mig till de rubriker som lyder *Socialtjänstens arbete* och *våld i nära relationer* i 2018/19:SoU9 samt rubrikerna *kvalitet i socialtjänsten*⁶ och *våld i nära relationer m.m* i 2010/11:SoU10 samt refererade yrkanden, reservationer och motioner. Jag har också tittat på debatten som följde (Riksdagens protokoll, 2010/11:92, Riksdagens protokoll, 2018/19:80).

Materialet i den här uppsatsen är valt genom ett målstyrt urval som Bryman (2016/2018) beskriver som ett urval som lämpar sig när man vill göra ett strategiskt urval som styrs av vilket material som bäst besvarar de forskningsfrågor man valt. Det här är en form av urval som Bryman (2016/2018) beskriver är vanligt i kvalitativa studier. Andra former av urval som nämns av Bryman (2016/2018) som lämpliga i kvalitativa studier är sannolikhetsurval och slumpmässigt urval. Eftersom jag inte tror det är möjligt att generalisera till en större population på ett traditionellt sätt och eftersom forskningsfrågan tydligt riktar in urvalet på en specifik enhet (riksdagen) är det målstyrt urval som jag har valt för den här studien. Ett målstyrt urval beskrivs även vara villkorligt och sekventiellt om det utvecklar sig under forskningens gång vilket det gjort i den här studien. Det här till skillnad från ett målstyrt urval som sker genom ett a-priori-urval och som har ett icke-sekventiellt tillvägagångssätt där urvalet är mer bestämt och stängt från början.

För att konkretisera hur vägen till det här materialet gick till började det med en sökning på riksdagens hemsida kring vilka dokument som kunde ge störst inblick i diskurserna kring socialtjänsten. Det här ledde mig till upptäckten att det finns betänkanden som i regel en gång per år behandlar socialtjänstfrågor och ibland även också barnfrågor. Det här är även betänkanden som hanterar motioner från den allmänna motionstiden vilket ger en högre närvaro av politikernas olika idéer, förslag och problembeskrivningar angående socialtjänsten.

När jag hade den vetskapen försökte jag undersöka vilka år jag skulle utgå ifrån och eftersom Fairclough (1992) belyser den kritiska diskursanalysens potential att studera förändring valde jag två betänkanden utifrån vilka partier som satt i regering under de två åren och utifrån att de som hade satt i regering även hade gjort det under mandatperioden innan. Det är två valår där två olika block haft makten samt två valår där statsministern från tidigare mandatperiod lyckades sitta kvar med trots sämre valresultat. 2010 förlorade alliansen sin majoritetsställning och regerade som en minoritetskoalition och 2018 kunde Socialdemokraterna och Miljöpartiet till sist sitta kvar i regeringsställning genom *januariöverenskommelsen* som slöts i januari 2019.

Hade jag haft mer tid och varit mer inläst på metoden jag valde hade jag valt fler betänkanden och texter att analysera, däremot gav antalet mig en möjlighet att spendera mycket tid med materialet och

⁶ Jag kommer nedan referera till båda rubrikerna som *socialtjänstens arbete* som ett paraplybegrepp, har distinktionen en poäng kommer jag göra det tydligt att jag gör en distinktion och varför.

vrida och vända på materialet utifrån verktygen och dimensionerna som beskrivs i uppsatsen vilket jag menar har varit en av styrkorna i den här uppsatsen.

Wodak och Meyer (2016) skriver om problemet med bland annat kritisk diskursanalys i relation till datainsamling och att det inte finns någon satt metod. Som resultat är det många författare som inte inkluderar det steget i sin text. En konsekvens av bristen på vägledning är att det man egentligen har att förhålla sig till är vad metoden säger om hur en diskurs kartläggs blir datainsamlingen aldrig färdig. Tar man Fairclough (1992) på allvar och följer hans beskrivning av intertextualitet fullt ut blir en kritisk diskursanalys ett detektivarbete eftersom vad och vilka texter den text man har framför sig refererar till kan ta långa omvägar och nya trådar att dra i kan dyka upp när man minst anar det.

Bryman (2016/2018) går igenom fyra kriterier han hämtar från J. Scott (1990) när det kommer till att bedöma dokumentens kvalitet för forskningen, det handlar om autencitet, trovärdighet, representativitet och meningsfullhet. Den första punkten är av allt att döma uppfylld, hypotetiskt skulle det kunna vara förvrängda data men det finns ingenting som tyder på det.

Den andra punkten är intressant, så långt jag har kunnat bedöma innehåller dokumenten inga felaktigheter utifrån sakpåståenden men avvikelser från refererade dokument dyker upp. Oavsett sin eventuella felaktighet är dokumenten ändå relevanta för studiens syfte eftersom det är det material som riksdagen valt att göra tillgängligt. Något Bryman är inne på när han diskuterar trovärdighet utifrån officiella dokument från statliga myndigheter vilket mina dokument är (Bryman, 2016/2018).

Representativitet är lite svårare, det är representativt såtillvida att samtliga partier är representerade och alla partier har haft möjlighet att bidra med motioner men det är till exempel inte nödvändigtvis representativt utifrån alla betänkanden som någonsin skrivits i socialutskottet. Dessutom menar Bryman att representativitet i relation till officiella dokument är svårt eftersom han menar att varje dokument kan sägas på något sätt vara unikt. Dessutom i relation till kvalitativ forskning, menar Bryman att frågan om representativitet när det kommer till ett fall inte är ”någon meningsfull fråga, eftersom inget fall kan vara representativt i statistisk mening.” (s. 665).

Angående meningsfullhet skulle jag säga att det absolut är meningsfullt utifrån frågan det är tänkt att besvara eftersom frågan rör riksdagen och socialtjänsten och materialet som analyseras är från riksdagen och skrivet av det utskott som hanterar socialtjänstfrågor (Bryman, 2016/2018).

Fairclough (1992) beskriver hur ett urval i relation till hans dimensioner både är beroende av ens forskningsfråga och vad som är tillgängligt, i mitt fall är inte sammanträden i utskotten eller sammanträden i riksdagsgrupperna tillgängliga eftersom de sker bakom stängda dörrar. Likaså pågår arbeten, diskussioner och möten hela tiden utanför de formella strukturerna, således vet jag inte helt vad för material jag inte har tillgång till vilket kan ses som en svaghet i studien eftersom även det som sker bakom stängda dörrar influerar och konstruerar socialtjänsten. Styrkan med det är på transparensens sida, det material jag använt för att svara på min forskningsfråga är det som är tillgängligt och till största delen tillgängligt på riksdagens hemsida. Det som inte finns där är möjligt för läsaren att begära ut och få tillgång till via Kungliga biblioteket, betänkandehandboken från 2018,

och Riksdagsbiblioteket, betänkandehandboken från 2007 (Riksdagsförvaltningen, 2007; Riksdagsförvaltningen, 2018).

Debatterna presenterar ett något speciellt material eftersom debatterna finns filmade på riksdagens hemsida, utöver det finns det också protokoll, på så sätt blir samma uttalanden två slags texter, det talade och det skrivna som inte alltid överensstämmer. Protokollet tar till exempel inte hänsyn till konstpauser, inandningar, stamningar, tvekande och så vidare. Eftersom det ligger utanför ramarna för min studie har jag dock, efter att ha tittat på debatterna, nöjt mig med protokollen. Jag gjorde bedömningen att ingenting tillkom i den filmade debatten som inte stod i protokollet som påverkade diskurserna kring socialtjänsten. Det finns ansatser av kritisk diskursanalys som tar hänsyn även till sådant som konstpauser, inandningar och liknande men det här är inte en sådan analys (Fairclough, 1992).

Även om debatter i regel inte är så händelserika eftersom mycket redan är bestämt, se till exempel Bäck, Ó Erlingsson och Larsson (2015), menar jag att det som lyfts i debatten är intressant att titta på. Mycket har redan bestämts under utskottens möten men det som ändå lever kvar till riksdagens öppna debatter indikerar att det är frågor som på ett eller annat sätt sticker ut och därför aktualiserar konfliktlinjer som ledamöterna menar behöver lyftas vilket är intressant utifrån en kritisk diskursanalys. Att ledamöter lyfter frågor även efter att ett betänkande är färdigskrivet kan tolkas på flera sätt, Norén Bretzer (2014) menar till exempel att en fråga kan lyftas för att visa att en ledamot trots allt försöker driva sina frågor vilket kan användas i relation till ledamotens väljare. Hon menar också att motionerna är ett sätt för ledamöter att försöka få upp olika frågor på dagordningen.

De betänkanden jag valt att analysera är betänkanden som hanterar motioner, även kallat motionsbetänkande (Riksdagsförvaltningen, 2018), till skillnad från ett lagärende eller ett budgetärende hanterar motionsbetänkande motioner vilket har lägre grad av formaliserade krav på språkbruk vilket även syns i den variation på motioner som hanteras, se till exempel Norén Bretzer (2014) och Bäck, Ó Erlingsson och Larsson (2015), vilket gör motionsbetänkanden särskilt intressanta för uppsatsens frågeställningar. Genom att dels hantera betänkandet med sitt formaliserade språkbruk och de kopplade motionerna blir det en bredd i språk kring socialtjänsten vilket är intressant utifrån kritisk diskursanalys.

Utskottets betänkanden är intressanta att titta på ur en maktaspekt eftersom de kan anses agera som grindvakter inför vad som faktiskt beslutas i riksdagen. Norén Bretzer (2014) skriver att ” (...) det ska mycket till [*sic*] att riksdagen ändrar på förslag till beslut som utskottsledamöterna har enats kring.” (s. 94) vilket leder till att mycket makt koncentreras i utskotten även om det alltid är en möjlighet att rösta ner utskottets betänkande.

8. Resultat och analys

Utifrån den kritiska diskursanalysens arbetssätt blir det logiskt att presentera resultatet av uppsatsens undersökning tillsammans med analysen. Alternativet skulle vara att presentera citat för sig och sedan diskurser och dess betydelse för sig vilket jag upplever skulle göra uppsatsen mer svårläst. Således kommer jag här beskriva resultatet av arbetet på de respektive dimensionerna i Faircloughs modell och därefter vad jag ser att diskurserna får för konsekvenser i dess sociala praktik utifrån Foucaults begrepp makt/kunskap och maktutövandets internalisering genom exemplet panoptikon.

8.1 Text

Här återvänder vi till de frågeställningar jag använde i beskrivningen av textdimensionen.

Med vilka ord beskrivs *socialtjänsten*?

I den här dimensionen har jag använt mig av läsning enligt figur 3 och på så sätt undersökt i vilka sammanhang socialtjänsten nämns och hur de meningarna konstruerats kring ordet *socialtjänst**.

Den här läsningen skedde i en växelverkan med en användning av AntConc där jag matade in materialet i AntConc och gjorde en textsökning på *socialtjänst**.

För att undersöka vilka ord som användes för att beskriva socialtjänsten undersökte jag socialtjänsten i relation till verben har, är och ska. I den sökningen visar det sig att socialtjänsten ofta beskrivs som något som är under press, i kris men också att socialtjänsten är ”bland det viktigaste vi har” (Riksdagens protokoll, 2010/11:92, s. 136). Det fulla citatet är ”Ett land bedöms utifrån hur man tar hand om de mest utsatta. Socialtjänsten är bland det viktigaste vi har i samhället” (Riksdagens protokoll, 2010/11:92, s. 136). Här kopplas socialtjänsten ihop med ett uttryck för hur samhället som sådant bedöms.

Tabell 3 Beskrivning av socialtjänsten

	Socialtjänst*
Har	Kritiserats, i uppdrag, en grundläggande roll, en vid och fundamental uppgift. Ett bristande barnperspektiv.
Är	Under hård press, i kris, bland det viktigaste vi har,
Ska	Vara av hög kvalitet, präglas av helhetssyn, kunna arbeta uppsökande, agera

Genom att arbeta på det här sättet kunde jag undersöka de vanligaste förekommande beskrivningarna och undersöka vilka mönster som fanns i materialet för att på så sätt identifiera potentiella diskurser.

Även om det här arbetet med att hitta hur socialtjänsten beskrivs gör att man kommer långt på väg är det också viktigt att läsa dokumenten i sin helhet för att se på vilka andra sätt som socialtjänsten beskrivs som inte direkt följer på hjälpverben ovan. Vid en sådan läsning framgår hur socialtjänsten i

huvudsak får sin beskrivning med juridiskt språkbruk under rubriker som *gällande rätt*. Det framgår också att socialtjänst ofta beskrivs tillsammans med andra aktörer och att socialtjänsten ofta beskrivs som någon som ska samverka med andra. Ovan syns också hur socialtjänsten beskrivs som att den brister vilket var en återkommande beskrivning. Att socialtjänsten är bland det viktigaste vi har förekom inte i lika hög utsträckning.

8.2 Diskursiv praktik

Här återkommer vi till frågeställningarna kring vilka de tänkta mottagarna är samt vilka andra texter betänkandena är en produkt av.

Produktionen av ett betänkande har att förhålla sig till en rad olika formella ramar som begränsar möjligheten för enskilda ledamöter och utskottet i övrigt att påverka det totala innehållet, likaså finns det mallar och elektroniska tjänster som hjälper till när man ska skriva ett utskottsbetänkande (Riksdagsförvaltningen, 2008). Några av de begränsande ramarna är språklagen, betänkandehandboken och myndigheternas skrivregler. För de olika betänkandena har de arbetat efter samma språklag men olika utgåvor av myndigheternas skrivregler och betänkandehandboken, vidare har olika andra förändringar skett som påverkar språket i riksdagen mellan 2010/11:SoU10 och 2018/19:SoU9, exempel är att det kommit ut nya utgåvor av Svenska skrivregler och Svenska akademiens ordlista och att riksdagsförvaltningen genomförde ett klarspråksprojekt 2013/2014 (Personlig Kommunikation, tjänsteman vid Riksdagsförvaltningens protokollskansli, 11 maj 2021).

Med tanke på den här studiens tidsramar har jag fokuserat på Betänkandehandbok 2007 och Betänkandehandboken 2018 eftersom det var de betänkandehandböckerna som var aktuella för respektive betänkande. 2007 var även första gången det fanns en betänkandehandbok att använda sig av. Jag valde betänkandehandböckerna eftersom de ger tydligast råd angående hur ett betänkande ska produceras och att de i sig bygger på de andra ramarna som nämns ovan som skrivreglerna och språklagen. Det utkom även en betänkandehandbok 2012 (Riksdagsförvaltningen, 2012) men då inget betänkande skrevs utifrån den i den här studien har jag valt att inte titta närmare på den av tidsskäl.

En kort kommentar om betänkandehandböckernas diskursiva praktik är att både boken från 2007 och boken från 2018 är framtagen av tjänstemän på riksdagsförvaltningens kansli i form av en arbetsgrupp bestående av olika roller, 2007 bestod arbetsgruppen av sju personer och 2018 bestod den av 13 personer. 2007 kom uppdraget ifrån ”planerings- och samordningsgruppen som är tillsatt av riksdagsdirektören” (Riksdagsförvaltningen, 2007, s.4) och 2018 kom uppdraget från den dåvarande administrativa kanslichefen. Ingen folkvald ledamot har varit med i arbetsgruppen vilket blir intressant i relation till dess påverkan på det material som folkvalda producerar som kommer beskrivas mer i den här delen av uppsatsen.

Betänkandehandböckerna finns tillgängliga för ledamöterna såväl digitalt som fysiskt.

Till en början är beskriver betänkandehandböckerna vilka mottagarna av riksdagens material är enligt riksdagsförvaltningen. Enligt riksdagsförvaltningen så kommer ”Alla offentliga texter ytterst till

för medborgarnas skull.” (Riksdagsförvaltningen, 2007, s. 205; Riksdagsförvaltningen, 2018, s. 345) vidare beskrivs mottagarna enligt följande

Tabell 4 Beskrivning av mottagare av betänkanden enligt riksdagsförvaltningen (2007), s.11

Främsta målgrupp	Riksdagsledamöter
Annan betydelsefull målgrupp	Regeringen, myndigheter som ska verkställa besluten
Vidare krets	Företrädare för olika myndigheter (domstol och andra rättstillämpande myndigheter används som exempel) organisationer, företag,
”Till detta kommer”	Allmänheten (beskrivs ha stor betydelse för insynen i riksdagens arbete)

När ett betänkande är färdigskrivet av föredragandena granskas det rent språkligt av en textgranskare (Riksdagsförvaltningen, 2018).

Med den här kunskapen blir analysen av textens tillkomst intressant, den sista som ger synpunkter på texten är språkgranskaren, men samtidigt är det socialutskottets ordförande som står som avsändare. Det är också tjänstemän inblandade som i många fall arbetar fram de konkreta dokumenten, de som kallas *föredragande* vilket potentiellt kan vara samma personer som jobbade 2010/11 som 2018/19, uppgifterna är ej offentliga på riksdagens hemsida. Samtidigt består utskottens betänkanden av återgivning av andra texter som rapporter, utredningar, inlägg i debatter och så vidare. Även om aktör inte är i huvudfokus för analysen är det förstås intressant vem som har huvudansvaret för (re)konstruktionen av diskurserna.

Fairclough (1992) använder här olika begrepp för att beskriva de olika personer som kan vara inblandade i en text, *animator*, *author* och *principal* vilka vi kan använda för att förstå de olika rollerna. Det blir till viss del spekulation förstås men det finns vissa spår att hänga upp spekulatjonen på. Animator beskriver den som trycker på tangenterna – det kan tänkas att förvaltningen eller föredragande innehar den här rollen. Author beskrivs vara den som står för formuleringar och liknande, det skulle kunna vara partiernas politiska sekreterare och till sist principal som här kan förstås som politikern eller partiet – nämligen den vars ståndpunkter återges i den producerade texten.

Fairclough (1992) beskriver själv hur samma person kan inneha flera olika roller och rollerna kan förstås variera beroende på dokument, epok och liknande. För att få ett slutgiltigt svar skulle dock det här arbetet behöva kompletteras med en mer specifik undersökning som kan bestå av intervjuer och liknande.

Vad utskottet skriver om beror på vad motionärerna (eller i förekommande fall – regeringen) vill lyfta. Det här märks inte minst i mängden text som utskottets betänkande består av. 2010/11:SoU10 när det inkom färre motioner om socialtjänstens arbete än 2018/19 bestod också 2010/11:SoU10 av mindre text angående socialtjänstens arbete än 2018/19:SoU9. Förhållandet är omvänt när det gäller

våld i nära relationer men resultatet är detsamma - fler motioner innebär mer text under den rubriken i betänkandet.

Utöver motionerna består betänkanden av referenser till lagstiftning, till exempel Socialtjänstlagen (SoL, 2001:453) som agerar deskriptivt, den beskriver vad socialtjänsten ska och inte ska göra under rubriken gällande rätt.

Enligt 1 kap. 2 § ska barnets bästa särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn. Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande. Av 2 kap. 1 § första stycket SoL framgår att varje kommun ansvarar för socialtjänsten i sitt område och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. (2018/19:SoU9, s.20)

Vilken lagstiftning det refereras till ser lite olika ut och beror på vilka frågor som betänkandet hanterar, men här pågår ingen större förändring av texten utan det enda är att den skrivs om för att fungera i en annan textform. Till exempel har man ändrat ordföljden i omskrivningen från lagtexten från ”Vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas (SoL, 2001:453, 1 kap. 2 §) till så som det står i exemplet ovan. Vilket följer rekommendationerna från betänkandehandbokens riktlinjer i kapitel ”13.3.11 krångla inte till ordföljden” (Riksdagsförvaltningen, 2018, s.353)

I vissa fall är skillnaden i återgivning förklarlig utifrån att det ska fungera rent språkligt i sin nya kontext, i andra fall är skillnaden svårare att förklara.

Skillnaden i återgivning visar på ett aktivt deltagande i återgivningen från betänkandets författare. Ett aktivt deltagande gör det ännu mer intressant att titta på urvalet och vad man valde att inte ta med. I vissa fall blir också återgivningen sådan att avsändaren blir oklar och vid en första anblick kan det tyckas vara en egenproducerad text men vid en närmare blick ser man att det är ännu ett återgivet stycke från originalkällan men att referenserna är oklara. Stycket *statligt utvecklingsarbete* slutar med ett stycke som lyder

En viktig del i detta är att det sker en kunskapsuppbyggnad och utveckling inom socialtjänstens verksamhetsområden, där en klient- och praktikinära forskning om socialtjänsten främjas, samverkan mellan forskning och praktik stärks samt delaktigheten från brukare och anhöriga ökas (2018/19:SoU9, s.23)

Det här stycket är identiskt med vad som står i den omvärldsanalys det är hämtat ifrån (Omvärldsanalys, 2018), det kan tänkas att vi får ledtrådar till det ovan men eftersom det är ett nytt stycke är det inte omedelbart självklart att det är något annat än utskottets egen beskrivning av vad som är viktigt inom socialtjänsten. Att texten förekommer trots betänkandehandböckerna indikerar att språkgranskaren antingen godkänt skrivningen eller att utskottet lagt fram dokumentet utan språkgranskarens godkännande.

Svårigheten i att följa med i längre refererade stycken är något som riksdagen själva är eniga i, de skriver under underrubriken *skriv kortfattat och undvik långa referat* i inledningen till kapitlet *betänkandets innehåll och disposition* att ”[d]et är många gånger bättre att använda hänvisningar än långa referat av andra tryckta texter” (Riksdagsförvaltningen, 2018, s. 49).

I betänkandehandboken beskrivs även hur avslag ska förklaras med ”s.k. vänliga skrivningar” (Riksdagsförvaltningen, 2018, s.65) där det beskrivs hur utskottet ska visa sig förstående till tankegångarna. Det föreslås också att utskottet ska formulera sig som att de ”inte vill föregripa en pågående utredning eller att frågan av något annat skäl inte bör leda till någon åtgärd av riksdagen” (Riksdagsförvaltningen, 2018, s.65). Samma formuleringar finner vi även i betänkandehandboken från 2007 (Riksdagsförvaltningen, 2007).

Det här språkbruket återfinns vi i 2018/19:SoU9 där majoriteten av alla motioner föreslås avslås med hänvisning till olika former av pågående arbete ”Sammanfattningsvis ser utskottet positivt på det arbete som pågår inom området. Utskottet finner därför inga skäl att vidta åtgärder med anledning av motionerna [uppräknig av två motioner och fem yrkanden]” (s. 29), ”När det gäller samverkan (...) noterar utskottet det pågående treåriga uppdrag som Skolverket och Socialstyrelsen fått (...) Utskottet avstyrker motionerna [uppräknig av fyra yrkanden]” (s. 29), ”Med hänvisning till pågående arbete anser utskottet att motionerna [en motion och nio yrkanden] bör avslås” (s. 59), ”Utskottets uppfattning är att denna beredning bör inväntas och att aktuella motionsyrkanden bör avslås” (s. 59). Förutom två förslag till avslag motiveras samtliga avslag av de motioner som lyder under de rubriker jag analyserar med hänvisning till pågående arbete.

I betänkandet 2010/11:SoU10 återkommer liknande formuleringar där det först hänvisas till pågående arbete och sedan föreslås riksdagen avslå samtliga motioner och yrkanden förutom ett. Undantaget föreslås avslås endast med motiveringen att utskottet inte håller med. Till exempel i relation till kvinnojourer lyfter utskottet fram arbete som pågår med fördelning av utvecklingsmedel innan tre yrkanden och en motion avstyrks.

Det här leder oss tillbaka till Norén Bretzer (2014) och vad hon skriver om att motioner från den allmänna motionstiden i regel avslås med hänvisning till pågående arbete.

Sammantaget går det att dra slutsatsen att den diskursiva praktiken är svår att analysera när det kommer till en text som är ett betänkande med tanke på hur det som ska granskas till stor del är dolt. Det är fortfarande ett bidrag till en diskurs men frågan vem som formar diskursen blir svårare att avgöra utöver den diffusa avsändaren *riksdagen*. Försöker jag ställa mig främmande inför materialet är det svårt att dra någon annan slutsats än att det är de namngivna avsändarna som är avsändare. När man tittar närmare blir det tydligt att så inte är fallet utan det är en produkt som följer regler, traditioner och vanor och lämnar få utrymmen för nytänkande. Det är tydligt att det finns gränser, såväl manifesta som implicita kring vad politikerna får och inte får säga i betänkandena. Det indikeras också att den här formaliserade processen kring ett betänkande blir starkare med åren, inte minst i hur många fler sidor betänkandehandboken från 2018 har än den från 2007 men också hur en formulering har lagts till i betänkandeboken från 2018 där det står ”[d]e exempel och anvisningar som ges i handboken bör följas” (s. 1) vilket får ses som en förstärkt rekommendation eftersom det torde anses vara en annars implicit betydelse av att betänkandehandboken finns samt att den rekommendationen inte återfinns i 2007 (Riksdagsförvaltningen, 2007).

8.3 Social praktik

I den sociala praktiken kommer jag spegla de diskurser som framkommit och hur det som framkommit om textens tillkomst under diskursiv praktik får implikationer i det omkringliggande samhället med fokus på vad det betyder i relation till den sociala arbetet. Som beskrivet ovan kommer jag här använda mig av Foucaults begrepp makt/kunskap och hans exempel med Panoptikon. Om det är som Foucault säger att "[b]etween every point of a social body (...) there exist relations of power which are not purely and simply a projection of the sovereign's great power over the individual" (Foucault, 1980a, s. 187) borde det också finnas mängder av maktrelationer i materialet och frågan är då vad som blir synligt i de lingvistiska manifestationerna (Wodak & Meyer, 2016). Då makt är tätt sammankopplat med kunskap borde det också finnas en rad kunskapsanspråk, kunskapsproduktioner och kunskapskapande som pågår i materialet angående hur riksdagens politiker pratar om socialtjänsten.

Det första som är relevant att peka på här är att Foucault menade att ett fokus på endast en juridisk diskurs kan gömma undan de myriad av sätt makt utövas på (Foucault, 1980a). På så sätt gäller det att vara försiktig när jag använder mig av Foucault för att spegla de diskurser jag identifierat mot den omkringliggande världen för att inte gå i fällan Foucault målar upp och se makt enbart i relation till den juridiska. Tendensen att trycka på den juridiska diskursen hos på politikerna, vilket vi kommer se, visar på Foucaults poäng att makt ofta ses utifrån en juridisk diskurs (Foucault, 1980a).

8.3.1 Diskurser i materialet

Genom ovan beskrivet arbete i de olika dimensionerna tycker jag mig kunna identifiera fyra olika diskurser vilka jag valt att kalla för *juridisk diskurs*, *enighetsdiskurs*, *formaliseringsdiskurs* och *kunskapsdiskurs*. Nedan kommer jag beskriva hur de olika diskurserna framkommit och vad de säger.

Om vi går tillbaka till hur diskurs beskrivs ovan så hittar vi hur Foucault beskriver det som att diskurs handlar om ett särskilt sätt att uttrycka sig inom ett specifikt område och att det här får konsekvenser för maktutövande där vad man kan uttrycka sig och om vad och vilka konsekvenser det får kan variera. Tillsammans med förståelsen av makt/kunskap som en process där makt och kunskap förutsätter varandra och tillsammans definierar vad man kan veta vid olika tillfällen i historien och samtidigt vilken kunskap som möjliggör vilket maktutövande ska vi titta närmare på de diskurser som framträtt. Till det här har vi också internalisering och normalisering som exemplifieras med panoptikon som bidrar med förståelse av diskurserna i sitt sammanhang.

Juridisk diskurs

Riksdagen utgår till stor del ifrån ett juridiskt språkbruk i beskrivningen av socialtjänsten vilket kan härröras till att riksdagen är en lagstiftande församling. Däremot finns det stort utrymme att inom den juridiska diskursen beskriva och förklara vad saker betyder. Som Pettersson (2018) tar upp finns det en lång rad saker i förarbetena som för med sig implikationer när man använder sig av en juridisk diskurs.

Det finns också en lång rad begrepp i socialtjänstlagen som inte lyfts eller diskuteras av riksdagen utan bara presenteras som det står. Utskottet refererar lagen men utgår från att man inte behöver förklara den eller ordens innebörd. Under rubriken *gällande rätt* i 2018/19:SoU9 kan vi läsa följande.

Samhällets socialtjänst ska enligt 1 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), förkortad SoL, på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet
- jämlikhet i levnadsvillkor
- aktiva deltagande i samhällslivet. (2018/19:SoU9, s.20)

Utskottet beskriver inte vilken betydelse de här begreppen har utan de beskrivs som ett faktum även om det finns skäl att diskutera angående enigheten kring begreppen och hur väl socialtjänsten lever upp till de olika kategorierna i dag. Här förutsätts en kunskap kring begreppen som också reproduceras när hänvisningar sker till dem i texten vilket i sin tur förutsätter möjligheten att använda sig av Inget av de här begreppen återkommer i materialet i övrigt. Däremot beskrivs ekonomisk utsatthet som går att beskriva som den ekonomiska trygghetens motsats. Här är det dock den ohälsa som är relaterad till ekonomisk utsatthet som beskrivs som problem, inte den ekonomiska utsattheten *i sig* (motion 2018/19:2731).

Det enda ställe där jämlikhet nämns förutom i relation till lagstiftning är i två motioner där det i 2018/19:2791 används i relation till att Sverige är ”präglad av jämlikhet” (s. 3) som beskrivs som hotat av att barn ärver utsatthet av sina föräldrar och av en skolpolitik som beskrivs som misslyckad. I motion 2018/19:2597 används jämlikhet i sammanhanget av ”juridisk jämlikhet mellan olikkönade och samkönade par i reglerna om föräldraskap” (s. 7). Där beskrivs det att det bör ”skapa ytterligare juridisk jämlikhet” (s. 7).

Det här indikerar att de juridiska termerna inte är utsatta för något ifrågasättande och får närmast betraktas som något förgivettaget i diskursen kring socialtjänsten.

Den juridiska diskursen tar sig också uttryck i vilka andra frågor kretsar kring. Många förslag rör sig till exempel kring samverkan mellan olika aktörer vilket tas upp i socialtjänstlagens tredje kapitel.

Socialnämndens insatser för den enskilde ska utformas och genomföras tillsammans med honom eller henne och vid behov i samverkan med andra samhällsorgan och med organisationer och andra föreningar. (Socialtjänstlagen [SoL], 3. Kap. 5 §)

Enighetsdiskurs

I materialet indikeras en diskursiv förändring mellan betänkandena som går emot att etablera en enighetsdiskurs där konfliktlinjer undertrycks eller hålls bakom stängda dörrar. Diskursen etableras bland annat genom den uttalande begränsningen av sammanträden som sker bakom stängda dörrar för att man ska kunna ”hantera känsliga frågor” och att det ska vara lättare att komma överens (Riksdagen, 2020) men också genom att antalet repliker och voteringar minskar mellan 2010/11:SoU10 och 2018/19SoU9.

Antalet repliker under 2010/11:SoU10 var 15 stycken och 2018/19:SoU9 var det endast tre stycken.

Genom att färre lyfter konflikter i debatten och färre håller fast vid sina motioner fram till och genom omröstning angående betänkandet där ledamöter kan välja att lyfta sin fråga till votering eller gå på acklamation går utvecklingen mot en högre grad av enighet snarare än en utveckling där konfliktlinjer blir synliga utåt.

Det skulle gå att tänka sig att utskotten rörde sig mot en högre grad av öppenhet angående sin verksamhet genom att ha öppna sammanträden som regel och stängda som undantag men så verkar inte ske.

Formaliseringdiskursen

Formaliseringdiskursen relaterar till den grad till vilken språket i betänkandena definieras och konstrueras utifrån riksdagsförvaltningens betänkandehandböcker. Inte minst i hur de beskriver hur avslag ska skrivas samt hur och vart ett utskott ska beskriva fakta och annat innehåll. Den grundar sig också i hur utvecklingen av betänkandehandböckerna har sett ut där de fyllts på med ännu fler råd och riktlinjer för att i utgåvan kompletteras med en mening om förstärkt uppmaning om att råden bör följas.

Kunskapsdiskurs

Kunskapsdiskursen blir till stor del tydlig i våld i nära relationer och hur de beskriver socialtjänstens arbete i relation till kvinnojourer. Socialtjänsten beskrivs här i relation till att socialtjänsten *brister* och att arbete på grund av detta måste lämnas över på kvinnojourer. ”Socialstyrelsens utredningar visar att trots att kommunernas socialtjänster har det yttersta ansvaret för våldsutsatta kvinnor och barn lämnas det ofta över på kvinnojourer (2010/11:Ju319, s. 8)” eller ”Trots att företrädare för polis, socialtjänst och sjukvård anser att de lokala kvinnojourerna ger ett mer heltäckande stöd till utsatta kvinnor än vad de själva kan erbjuda existerar jourerna fortfarande under osäkra förhållanden (2018/19:2227, S.5).

Socialtjänsten definieras här alltså som någonting som inte kan göra det som lagen föreskriver

Nationellt centrum för kvinnofrid, NCK, behöver få långsiktiga förutsättningar och behålla sitt nationella uppdrag som kunskaps- och resurscentrum. Möjligheterna behöver ses över för hur grundläggande kunskaper om våld kan bli en obligatorisk del av utbildningen till alla yrken som kommer i kontakt med våldsutsatta personer, till exempel polis, jurister, socialsekreterare och läkare för att dessa ska få en grundläggande förståelse för bland annat normaliseringsprocessen och våldsutsatthet. (2018/19:2843, s. 7)

När det kommer till brister i socialtjänstens arbete är det här en beskrivning som återkommer i flera olika texter där ansvaret för bristen placeras på olika ställen och det är svårt att utröna exakt hos vem eller på vilken nivå bristen anses finnas.

Hedersrelaterat våld

Socialtjänsten har ett tydligt ansvar att ge stöd och hjälp till de som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck, men trots detta får inte alltid de utsatta det stöd och den hjälp som de behöver och har rätt till. (2018/19:2792, s.2)

Enligt rapporten är socialtjänstens arbete med kvinnor och ungdomar som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck undermåligt. Bristen på strukturerade och evidensbaserade metoder för t.ex. riskbedömning eller ren okunskap om hur sådana metoder ska användas gör att utsatta personer får ett rättsosäkert och godtyckligt stöd. Då socialtjänsten verkar ha halkat efter andra aktörer i samhället rent

kompetensmässigt rekommenderas en satsning på kompetensutveckling för socialtjänsten (2010/11:Ju403, s. 11)

Utredningar

I en ideal situation förmår utredaren bedriva sitt arbete objektivt utan att ta ställning för eller emot den ena föräldern. Dessvärre har vi sett alltför många exempel på fall som avviker från den önskvärda situationen. (2018/19:758, s.4)

Arbetsbördan för personalen gör att klienterna riskerar att inte få den hjälp de har rätt till, att dokumentationen blir eftersatt och utredningstiderna för långa. (Riksdagens protokoll, 2010/11:92, s. 124)

Sammantaget indikerar det här en diskurs där socialtjänsten är något otillräckligt och något som inte lyckas med sitt uppdrag. Det är visserligen också så att man här pekar på socialtjänstens kompetens men beskrivningar av brister förekommer mer frekvent. Utöver den diskursiva förändringen i enighetsdiskursen och formaliseringsdiskursen har ingen större diskursiv förändring identifierats i materialet i relation till socialtjänsten.

8.3.2 Makt/Kunskap

Begreppet blir mest synligt i relation till kunskapsdiskursen där politiker genom att beskriva brister och idéer om lösningar utövar makt/kunskap över såväl socialtjänstens utmaningar som hur utmaningarna ska lösas. I det utövas också makt över vilka aktörer som är inblandade för att lösa de problem som beskrivs. Det material jag har analyserat är ett uttryck för riksdagens syn på socialtjänsten och det påverkas i sin tur av den syn på socialtjänsten som förmedlas av aktörerna bakom texten.

Genom diskurserna som presenterats får vi syn på hur makt/kunskap över socialtjänsten kommer till uttryck genom att dess brister beskrivs och parallellt med det presenteras idéer om hur och vad socialtjänsten behöver vilket i de flesta fall beskrivs vara ökade kunskaper och inte till exempel ökade ekonomiska resurser. På så sätt utövas makt över hur socialtjänsten ska förstås och vad socialtjänsten har för problem och hur dessa problem ska lösas.

Diskurserna som används och som produceras i relation till socialtjänsten exkluderar även alternativa förståelser av vad socialtjänsten är och kan vara. Utöver enstaka beskrivningar av socialtjänsten som aktiv deltagare i samhällsplaneringen saknas beskrivningar av socialtjänsten som en proaktiv aktör. Vidare saknas idéer om socialtjänsten som progressiv och samhällsutmanande vilket socialtjänsten enligt definitionen ovan från ISFW skulle kunna vara.

Det är en ensidig bild av socialtjänsten som presenteras där konflikter som finns mestadels kretsar kring vilken utbildning och kompetens socialtjänsten behöver ta del av och det skulle vara en poäng att introducera fler diskurser inom riksdagen för att lyfta den alternativa roll en socialtjänst kan fylla.

Diskussionerna som Bengt Börjesson lyfte in på 1970-talet lyser med sin frånvaro och det finns ingen kritisk medvetenhet kring språkbruk i det granskade materialet varför det mestadels (re)producerar en politisk diskurs där socialtjänsten utgår från förgivettagna idéer om vad saker som ekonomisk trygghet, jämlikhet och liknande betyder och hur man når dit.

Formaliseringssdiskursen går att relatera till hur Foucault diskuterar kring panoptikon och hur dess övervakning inkorporeras och upprätthålls av relationen mellan subjekt inom en given institution. Det framgår inte vilka konsekvenser som skulle kunna ske om en politiker inte följer betänkandehandboken men det går att tänka att det skulle få effekt bland övriga politiker om de skulle avvika från handböckerna för mycket. Systemet med betänkanden upprätthålls genom att det efterföljs och eftersom det till synes pågår litet eller inget motstånd blir eventuella konflikter inte synliga vilket är ett sätt den här diskursen för dialog med enighetsdiskursen. Det i sin tur får konsekvenser för vilka beskrivningar som är möjliga och vilka beskrivningar som är möjliga att föra vidare. Det tycks av det granskade materialet inte finnas så stort motstånd mot de råd som betänkandehandboken ger även om utskottens långa refererat och svårighet att bedöma avsändare skulle kunna vara ett motstånd, åtminstone följer det till synes inte betänkandehandbokens rekommendationer.

Relaterat till Foucault illustrerar den här diskursen väl hur makt/kunskap fungerar i relation till socialtjänsten. Genom att politiker här definierar och pekar ut vilka områden som socialtjänsten brister i ges också riksdagen möjlighet att utöva makt över socialtjänstens verksamhet genom att stärka de områden som beskrivs ha brister. Inte bara det utan politikerna har även utrymme att definiera *hur* bristerna ska åtgärdas. Ofta är det genom utbildning som ofta går via Sveriges kommuner och landsting (SKL⁷).

⁷Numera heter organisationen *Sveriges kommuner och regioner (SKR)*.

9. Diskussion

9.1 Frågeställningar

Här kommer jag besvara den här uppsatsens frågeställningar för att sedan föra en vidare diskussion kring diskurserna och svaren på frågorna.

9.1.2 Hur ser de diskursiva praktikerna i en politisk församling ut och vilka implikationer får det i praktiken?

Svaret på den här frågan når vi genom att titta på svaret på uppsatsens frågeställningar samt i den diskussion som följer.

9.1.2.1 Vilka diskurser representeras i hur riksdagen skriver och pratar om socialtjänsten?

I materialet har det identifierats fyra diskurser vilka är den juridiska, formaliseringsdiskursen, kunskapsdiskursen och enighetsdiskursen vilka framträder olika starkt i olika delar av Faircloughs tredimensionella modell. Den juridiska diskursen och kunskapsdiskursen framträder på den textnära dimensionen, formaliseringsdiskursen och enighetsdiskursen framträder i huvudsak i den diskursiva praktiken.

9.1.2.2 Vilken konsekvens har diskurserna för det sociala arbetet?

Med hjälp av Foucault får vi syn på hur politikerna genom diskurserna utövar makt/kunskap och hur det för med sig hur en viss typ av socialtjänst inom vissa ramar är den som presenteras. Likaså när det kommer till hur problem inom socialtjänsten beskrivs och hur dessa problem ska lösas och av vem. Den låga graden av kritiskt förhållningssätt eller kritisk språkmedvetenhet (Fairclough, 1992) som tycks framkomma av materialet indikerar att förståelsen av socialtjänsten är förgivettagen och inte utsatt för något ifrågasättande. Det här får som konsekvens att det sociala arbetet arbetar utefter en upprätthållande snarare än utmanande idé om vad socialtjänsten befinner sig i ett ständigt stadie av kunskapsbrist.

9.2 Diskussion

Det indikeras att det utövas stor makt kring språket genom riksdagsförvaltningen i relation till hur ett betänkande formuleras och frågan är hur aktiva deltagare ledamöterna är. Råd och riktlinjer kring hur politiker ska uttrycka sig har blivit allt fler i en uttalad ambition att göra informationen lättillgänglig. Samtidigt är det frågan hur en sådan lättillgänglighet relaterar till möjligheten för det politiska språket att komma till uttryck och således möjligheten för väljare att få insyn i vilka konflikter som pågår bland partierna utöver det som framkommer i media. Eftersom jag endast studerat slutprodukten av arbetet och inte alla potentiella utkast som kommer innan är det svårt att studera alternativa texter som eventuellt ratats på vägen.

Trots att det är svårt att få syn på en faktisk avsändare till de betänkanen den här uppsatsen har analyserat blir det lite tydligare i motionerna och där är det tydligt hur de diskurser som kretsar kring

socialtjänsten till stor grad utgår från ett ytligt juridiskt språk där *innebörden* av lagen sällan eller aldrig diskuteras. Det saknas en större diskussion om vad socialtjänsten *ska* vara, vad den *kan* vara eller hur den ska se ut framöver.

Det har blivit tydligt i arbetet med uppsatsen hur informationen och hur besluten kring socialtjänsten saknar en fördjupad diskussion. Alla är ense om att socialtjänsten behövs även om den beskrivs som något med stora brister men ingen frågar vad socialtjänsten egentligen är eller ska vara utöver vad som står i lagstiftning, men även där blev ingen större diskussion synlig kring vad det innebär när de säger att den ska verka för rättvisa, för ekonomisk trygghet.

Som vi ser ovan blir det nästan till en etablerad sanning att motioner ska avslås vilket för med sig ett formaliserat förslag kring hur man ska framställa avslag. Utöver det så är det endast är sammanfattningen tillsammans med förslagen som delas ut till ledamöterna i riksdagen inför votering (Riksdagsförvaltningen, 2018), blir formuleringen där extra viktig vilket lämnar stor makt till den som producerar sammanfattningen. Den motion som en ledamot har skrivit har då dels skrivits om för att sammanfattas i betänkandet och därefter sammanfattas det ytterligare tillsammans med övriga motioner i sammanfattningen till betänkandet. Riksdagens konstruktion av socialtjänsten är således beroende av texter om texter om texter när det gäller socialtjänsten.

Det diskursiva som relaterar till det formaliserade kan ses som en form av rationalitet som i sig är ett maktutövande. Genom att rationalisera språkbruket i enlighet med omkringliggande ramar och förhållningssätt dras gränser för vad och hur en politiker kan säga och på vilket sätt (Foucault, 2002). Det den här uppsatsen visat på är hur socialtjänsten konstrueras enligt på förhand definierade kriterier vilket begränsar det potentiella handlingsutrymmet för socialtjänstens uppdrag. Konstruktionerna rör sig i huvudsak inom kunskaps- och juridiska diskurser och det är specifikt vissa delar av den juridiska diskursen som får utrymme i hur politiker pratar om och relaterar till socialtjänsten. Trots att det finns utrymme att inom en juridisk diskurs utmana och lyfta saker som ekonomisk trygghet, jämlikhet i levnadsnivå och solidaritet är det här något som sällan eller aldrig nämns. Begränsningarna i vad socialtjänsten är kommer inte enbart av riksdagens formaliserade processer utan även av politikernas konformitet till rådande system.

Det är värt att här påminna om att Foucault menar att makt både är intentionell och icke-subjektiv, med det vill han säga att utövande av makt kan ha mål men att det inte är ett aktivt val av ett subjekt som ligger bakom. Utöver det menar han att makt ska ses som något som utövas med en större mängd mål, meningar och syften som dessutom kan vara olika och stundtals motsägelsefulla. Det är svårt att argumentera för att politiker använder de här beskrivningarna av socialtjänsten *för att* definiera hur den ska vara. Det kan ligga många olika mål och meningar bakom som till exempel ens plats i ett politiskt parti, ens egna intresseområde, framtida idéer om en plats i ett parti och vad som krävs för att komma dit. Samtliga mål innehåller maktrelationer som strukturerar relationerna vilket gör att makt kan bli svår att få syn på, däremot har vi de lingvistiska manifestationerna för att återvända till Wodak och Meyer (2016) som visar på hur makten utövas. Där agerar politikernas språk konstituerande för

vad socialtjänsten är och blir, i relation till deras mål och meningar med sitt utövande av makt. Den makt/kunskap som utövas av riksdagens politiker får materiella konsekvenser i vilka åtgärder som genomförs som resultat av hur politikerna beskriver socialtjänsten.

En diskurs kommer någonstans ifrån och kommer ta sig någonstans, vart den kommer ta sig beror på hur den uttrycks och hur makten konstitueras och konstrueras i relation till den. Därför blir en analys av diskurser inte bara en analys av nutidens bild av socialtjänsten utan även en indikation på hur socialtjänsten framöver kommer beskrivas och definieras.

Det här leder också fram till vilka implikationer den här uppsatsen har för socialt arbete och där den största och viktigaste implikationen är att studien riktar ett fokus på riksdagen i relation till socialt arbete. Det är svårt att med den här uppsatsen hävda ett kausalt samband med vad som sägs i riksdagen och vad som händer i det praktiska arbetet även om indikationer på en korrelation presenteras i inledningen. Däremot visar den här uppsatsen på att riksdagen är en aktör bland flera som är med och styr över socialtjänstens varande och att det därför är viktigt att inte glömma att rikta blickarna uppåt och förmedla sin bild av vad man tycker att socialtjänsten ska vara för att aktualisera den i riksdagens diskussioner om problem och lösningar i relation till socialtjänsten. På så sätt kan man föra in en diskussion om dagens förgivettagna idéer om samhället och socialtjänstens relation till det liksom Börjeson beskrevs göra på 70-talet.

10. Slutsatser och vidare forskning

10.1 Slutsatser

Utifrån ovan uppsats och diskursanalysens implicita problematik med generaliserbarhet blir det svårt att dra några större och mer generaliserbara resultat än att språket i politiska församlingar är relevant och viktigt att titta på eftersom diskursiva konstruktioner och praktiker får konsekvenser för det sociala arbetet i hur utmaningar och lösningar formuleras. Hur och vad politikerna väljer att diskutera relaterat till det sociala arbetet kan också påverka hur och vad politikerna formulerar för framtidsvision för socialtjänsten och det sociala arbetet. Det finns skäl att lyfta diskussionen kring vilka principer socialtjänsten vilar på och hur det får utrymme i hur politikerna pratar för att på så sätt möjliggöra en annan form av socialtjänst än den som tas förgivet i den svenska riksdagen.

Mellan positiva omdömen om socialtjänsten gömmer sig ett maktutövande där socialtjänsten hålls i ett status quo, makten över hur socialtjänsten definieras utgår från den kunskap som för närvarande tas för given i relation till socialtjänsten. Om socialtjänsten ska vara något annat än vad den är behöver andra och fler diskurser introduceras, fler alternativ presenteras.

Genom att ha ett kritiskt förhållningssätt till det förgivettagna som kretsar kring socialtjänsten finns det en möjlighet att lansera motdiskurser som har potential att förändra hur socialtjänsten diskuteras och fungerar.

10.2 Vidare forskning

Under arbetet med den här uppsatsen har många tankar kring vidare forskning öppnat upp sig. Att ta sig an en analys av riksdagens diskurser av något så centralt som socialtjänsten kräver mer tid än vad en c-uppsats erbjuder.

Den mest uppenbara vidare forskningen är att ta ett större grepp där det skulle vara intressant att titta på fler betänkanden, fler motioner, fler politiska dokument. Att jämföra utredningen när socialtjänstlagen kom till med utredningen som eventuellt leder fram till en ny socialtjänstlag är en sådan idé som hade varit spännande att jobba med för att där titta på hur socialtjänsten konstrueras av riksdagens politiker och tjänstemän.

Referenslista

- Anthony, L. (2019). AntConc (Version 3.5.8) [Programvara]. Waseda University.
<https://www.laurenceanthony.net/software>
- Bergström, G. & Boréus, K. (2017). Analyzing text and discourse in the Social Sciences. I K. Boréus & G. Bergström (Red.), *Analyzing Text and Discourse: Eight Approaches for the Social Sciences*. (s. 1-22). SAGE Publications Ltd.
- Bergström, G., & Ekström, L. (2018) Tre diskursanalytiska inriktningar. I K. Boréus & G. Bergström (Red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (4 [omarb. och aktualiserade] uppl.). (s. 253-301). Studentlitteratur.
- Bhatia, A. (2006). Critical discourse analysis of political press conferences. *Discourse & Society*, 17(2), 173–203. <https://doi.org/10.1177/0957926506058057>
- Blennberger, E. (2020). *Etik i socialt arbete: etisk kod för socialarbetare*. Akademikerförbundet SSR.
- Bornemark, J., & Grelz, A. (2020). Ratiofieringen av universitetet : New Public Management och kampen om förnuftet. I *Södertörn Academic Studies: Vol. 82. En plats för tänkande: Essäer om universitetet och filosofin* (s. 197–211). Hämtad från <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:sh:diva-41985>
- Boréus, K. (2016) Makt. I L. Beckman. & U. Mörkenstam (Red.). *Politisk teori*. (2 [utök.] uppl.) (s. 162-180) Liber.
- Boréus, K. & Seiler Brylla, C. (2018) Kritisk diskursanalys I K. Boréus & G. Bergström (Red.), *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (4 [omarb. och aktualiserade] uppl.). (s. 305-351). Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (B. Nilsson, övers.) (3 uppl.). Liber.
(Originalarbete publicerat 2016)
- Bäck, H., Gissur Ó. Erlingsson, & Larsson, T. (2015). *Den svenska politiken: struktur, processer och resultat*. (4 uppl.). Liber.

Burr, V. (2015). *Social constructionism*. (3 uppl.) Routledge.

Dahlstedt, M., & Vesterberg, V. (2020) Kritisk diskursanalys. I M. Dahlstedt & S. Gruber (Red.), *Metoder för forskning i socialt arbete*. (s. 177-192) gleeerups.

Ds 1999:65. *En akademisk fråga - en ESO-rapport om rankning av C-uppsatser*

Enbom, J. & Lindenius, E. (värdar) (2021, 14 april), Kritisk diskursanalys [Ljud, podcastavsnitt]. I *Mediespanarna*. <http://mediespanarna.se/2021/04/14/482-kritisk-diskursanalys/>

Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Polity.

Fairclough, N. (2013). *Critical discourse analysis: the critical study of language*. (2 uppl.) Routledge.

Fairclough, I., & Fairclough, N. (2012). *Political discourse analysis: a method for advanced students*. Routledge.

Feder, E. K. (2014). Power/knowledge. I. D. Taylor (Red.), *Michel Foucault: Key Concepts* [Elektronisk resurs] (s. 55-68). Acumen.

Foucault, M. (1978). *The history of sexuality. Volume 1, An introduction*. (R. Hurley, Övers.). Pantheon Books. (Originalarbete publicerat 1976)

Foucault, M. (1980a). The History of Sexuality. (L. Marshall, Övers.) I C. Gordon (Red.) *Power/knowledge: selected interviews and other writings 1972-1977*. (s. 183-193) Pantheon (Originalarbete publicerat 1977)

Foucault, M. (1980b). Powers and strategies. (C. Gordon, Övers.) I C. Gordon (Red.) *Power/knowledge: selected interviews and other writings 1972-1977*. (s. 134-145) Pantheon (Originalarbete publicerat 1977)

- Foucault, M. (1980c). Prison Talk. (C. Gordon, Övers.) I C. Gordon (Red.) *Power/knowledge: selected interviews and other writings 1972-1977*. (s. 37-54) Pantheon (Originalarbete publicerat 1977)
- Foucault, M. (1981) The Order of Discourse. (I. McLeod, Övers.). I R. Young (Red.), *Untying the text: A Post-Structuralist Reader* (s. 48-78) Routledge & Kegan Paul.
- Foucault, M. (1983) The Subject and Power. I H.L. Dreyfus & P. Rainbow. *Michel Foucault: beyond structuralism and hermeneutics*. (2. utg.). (s. 208-226). Univ. of Chicago Press.
- Foucault, M. (1995). *Discipline and punish: the birth of the prison*. (2 utg. Vintage books). (A. Sheridan, Övers.) Vintage Books. (Originalarbete publicerat 1977)
- Foucault, M. (2002) *Vetandets arkeologi*. (C.G. Bjurström, Övers, 1972; aktualiserad och genomgången av Sven-Erik Torhell, 2002.) Arkiv. (Originalarbete publicerat 1969)
- Foucault, M. (2010). *Vansinnets historia under den klassiska epoken*. C.G. Liungman, Övers.) (6 översedda uppl.) Arkiv. (Originalarbete publicerat 1961)
- Flowerdew, J. & Richardson, J.E. (2018). Introduction I J. Flowerdew & J. E. Richardson (Red.), *The Routledge handbook of critical discourse studies*. (s. 1-10) Routledge.
- Framtidens socialtjänst överlämnade slutbetänkande. (2020, 26 augusti)
<https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2020/08/framtidens-socialtjanst-overlamnade-slutbetankande/>
- Gadamer, H. (2013). *Truth and method* (J. Weinsheimer & D. G. Marshall B. övers.) (3 uppl.) [Elektronisk resurs]. (Originalarbete publicerat 1960)
- Gutting, G. (2005). *Foucault: A Very Short Introduction (A very short introduction)*. Oxford University Press
- Hagren Idevall, K. (2016). Polariserade politiska debatter om migration: Positioneringar och attityder i tv-sända valdebatter. *Språk och interaktion*, 4(3), 65–87. Hämtad från
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-282871>

- Hall, S. (1992). The west and the rest: discourse and power I S. Hall & B. Gieben (Red.) *Formations of modernity*. (s. 276–331). Polity Press in association with the Open University.
- Healy, K. (2014). *Social work theories in context: creating frameworks for practice*. (2 utg.) Palgrave Macmillan.
- Holgerson, L., Grönwall, L. & Aronsson, P. (2021). *Socialpolitik och socialt arbete: historia och idéer*. (5 uppl). Nordstedts juridik.
- Holosko, M., Holosko, D. A., & Spencer, K. (2009). *Social services in sweden: an overview of policy issues, devolution, and collaboration*. *Social Work in Public Health*, 24(3), 210–234.
<https://doi-org.esh.idm.oclc.org/10.1080/19371910802595299>
- Hoppstadius, H. (2020). *Mäns våld mot kvinnor Diskurser och kunskap i det sociala arbetets praktik* [Doktorsavhandling, Mittuniversitetet]. DiVA. <http://miun.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1382198&dswid=7521>
- Leotti, S. M., Sugrue, E. P., & Wings-Yanez, N. (Nick). (2021). *Unpacking the worlds in our words: Critical discourse analysis and social work inquiry*. *Qualitative Social Work*. <https://doi.org/10.1177/1473325021990860>
- Motion 2010/11:Ju319 *Mäns våld mot kvinnor*
- Motion 2010/11:Ju403 *Mäns våld mot kvinnor*
- Motion 2018/19:2227 *Mäns våld mot kvinnor och andra former av våld i nära relationer*
- Motion 2018/19:2731 *Psykisk ohälsa hos barn och unga*
- Motion 2018/19:2791 *En bättre start i livet – insatser för socialt utsatta barn*
- Motion 2018/19:2792 *Nationell handlingsplan för socialtjänsten*

- Norén Bretzer, Y. (2014). *Sveriges politiska system*. (2 [uppdaterade] uppl.) Studentlitteratur.
- Pettersson, U. (2011). *Från fattigvård till socialtjänst: om socialt arbete och utomparlamentarisk aktivitet*. (1 uppl.) Studentlitteratur.
- Pettersson, U. (2014). Om socialtjänstlagen I U. Pettersson. (Red.), *Tre decennier med socialtjänstlagen: utopi, vision, verklighet*. (1 uppl.) (s. 21-28) gleeerups.
- Pettersson, U., Bergmark, Å., Lundström, T., Sallnäs, M & Szebehely, M. (2014). Introduktion I U. Pettersson. (Red.), *Tre decennier med socialtjänstlagen: utopi, vision, verklighet*. (1 uppl.) (s. 11-20) gleeerups.
- Pettersson, U. (2018) Socialtjänstlagen och etisk analys. I U. Pettersson. (Red.), *Etik och socialtjänst – om förutsättningarna för det sociala arbetets etik*. (5 uppl.) (s.45-54). gleeerups.
- Poole, B. (2010), Commitment and criticality: Fairclough's Critical Discourse Analysis evaluated. *International Journal of Applied Linguistics*, 20: 137-155. <https://doi-org.esh.idm.oclc.org/10.1111/j.1473-4192.2009.00234.x>
- Regeringsbeslut, (2016). *Uppdrag att genomföra en satsning på stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården* (hämtad 10 juni, 2021) <https://www.regeringen.se/49e952/contentassets/a04b4649fff443a095dd248bd665a050/uppdra-g-att-genomfora-en-satsning-pa-starkt-bemanning-inom-den-sociala-barn--och-ungdomsvarden.pdf>
- Riksdagen, (2020, 29 maj) <https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/arbetet-i-riksdagen/sa-arbetar-utskotten/>
- Riksdagens protokoll 2010/11:92
- Riksdagens protokoll 2018/19:80
- Riksdagsförvaltningen (2007). *Betänkandehandbok: handbok för framställning av utskottsbetänkanden*. Sveriges riksdag.
- Riksdagsförvaltningen (2012). *Betänkandehandboken: mars 2012*. (uppd. och omarb. utg.). Sveriges riksdag.

Riksdagsförvaltningen (2018). *Betänkandehandboken*. (uppd. och omarb. uppl.). Sveriges riksdag.

SFS 1988:870 *Lag om vård av missbrukare i vissa fall*

SFS 1990:52 *Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga*

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag*

SFS 2003:460 *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*

Sohlberg, P., & Sohlberg, B. (2019). *Kunskapens former: vetenskapsteori, forskningsmetod och forskningsetik*. (4 uppl.). Liber.

Socialstyrelsen. (2020). *Årsredovisning 2020* <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-2-7188.pdf>

Socialutskottets betänkande 2010/11:SoU10

Socialutskottets betänkande 2018/19:SoU9

Spivak, G.C. (2009). *Outside in the teaching machine*. Routledge.

Statskontoret (2019). Utveckling av den statliga styrningen av kommuner och landsting 2018.

Statskontoret.

https://www.statskontoret.se/globalassets/publikationer/2019/statens_styrning_kommuner-landsting_2018.pdf

Synskadades Riksförbund (2018, 8 augusti) *Valmaterial för synskadade*. Synskadades Riskförbund

<http://www.srfriks.org/temasidor/val2018/valmaterial-for-synskadade/>

Uppsala Universitet (2021, 2 juni) *Databearbetning och -analys*. Uppsala universitetsbibliotek

<https://libguides.uu.se/databearbetning>

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed* [Elektronisk resurs]. (rev. Utg.). Vetenskapsrådet.

Willey-Sthapit, C., Jen, S., Storer, H. L., & Benson, O. G. (2020). Discursive decisions: Signposts to guide the use of critical discourse analysis in social work. *Qualitative Social Work*.
<https://doi.org/10.1177/1473325020979050>

Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Studentlitteratur.

Wodak, R., & Meyer, M. (2016). Critical Discourse Studies: History, Agenda, Theory, Methodology I
R. Wodak. & M. Meyer (Red.), *Methods of critical discourse studies*. (3 uppl.). (s. 2-23)
SAGE.

Wollter, F. (2020) *The reasoning behind social work intervention design*. [Doktorsavhandling, Ersta Sköndal Bräcke Högskola]. DiVA. <http://esh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1458212&dswid=3401>